AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

11 ARALIK 1961

PARTİLERİN YUVARLAK MASA TOPLANTISI

EY RUH GELDİN Mİ ?..

Sayı: **547** Cilt: **XXXI** **Yıl : 11**

Sahibi
Mübin Toker

Başyazarı
Metin Toker

Yazı İşleri Müdürü
Y. Yüksel Erdem

Bu sayıda Yazı Kurulu
İç Haberler Kısmı: Kurtul Altug, Güneri Civaoğlu, Teoman Erel, Egemen Bostancı (İstanbul) Seyfi Özgener (İzmir) - Dış Haberler Kısmı: Halûk Ülman - Magazin Kısmı: Jale Candan, Tüli Sezgin, Bihin Anter, Hüseyin Korkmazgil Tiyatro: Naciye Fevzi, Lûtfi Ay - Sinema: Tank Kakınç - Sayınlar: İlhamı Soysal - Musiki: Daniyal Eriç - Radyo: Mahmut T. Öngören.

Resim
Ali Parmakerli

Fotoğraf
T.H.A.
Hüseyin Ezer
Erdoğan Çiftler

Klişe
Birlik Klişe Atölyesi
Tel : 1 1 70 15

Yazı işleri
Rüzgarlı Sokak No 15/3
Tel: 1 1 8 9 92
P K 582

İdare
Rüzgarlı Sokak No: 15/1
Tel: 1 0 61 96

Abone Şartları
3 aylık (12 nüsha) 1 0 . 0 0 lira
6 aylık (25 nüsha) 20.00 lira
1 senelik (53 nüsha) 40.00 lira

İlân şartları
Santimi 20 lira
3 renkli **arka kapak** 1 5 0 0 lira

AKİS Basın Ahlâk Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Dizildiği yer
Rüzgârlı Matbaa

Basıldığı yer
Hürriyet Matbaası
Ankara

Basıldığı tarih:
10.12.1964

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Kendi Aramızda

Sevgili **AKİS Okuyucuları,**

Başkentte bu hafta oldukça hareketli ve bereketli geçti. Geçen haftanın başında başlayan Yuvarlak Masa toplantılarıyla ilgili kulis, haftanın başında hayli kızıştı. Siyasi partiler, Cumhurbaşkanının yöneteceği Yuvarlak Masa toplantısına nasıl bir' hazırlıkla gideceklerini, taleplerinin ne olacağını önce yetkili organları kanalıyla tespit ettiler.

Yuvarlak Masa toplantıları konusunda bu mecmuanın belirli bir kanaati vardır: Platonik birtakım temasların, cafcaflı lafların, ilan edilen protokollerin huzuru temin yolunda hiç bir fayda sağlamadığı (tecrübelerle sabittir. Partiler önce sebeb-i hikmetleri olan birtakım gerçekleri kabul etmedikçe bin tane yuvarlak masa toplantısı yapılsa, huzur temini yolunda arpa boyu yol alınmış olunmaz. Aslolan, demokratik rejimin vazgeçilmez unsurları olan siyasi partilerimizin birtakım gerçekleri sözle değil, içten ve inanarak kabul etmeleridir. Oysa yuvarlak masa toplantıları sonunda atılan imzalara rağmen, hareketin söze uymadığı tecrübeyle sabit olmuştur.

İşte, haftanın başında başlayan Yuvarlak Masa toplantıları AKİS tarafından bu hava içinde takip edildi. YURTTA OLUP BİTENLER sayfalarımızda okuyacağınız "Demokrasi" başlıklı yazıda bu toplantının hazırlık faslını ve Yuvarlak Masa etrafında toplananların neler konuştuklarını bulacaksınız.

Gene, şu satırları okuduğunuz şuada Cumhurbaşkanlığı taralından yayınlanan bildiriyi okumuş bulunacaksınız. Ama birtakım politika esnafının bu bildiri hudutları dışına çıktığını, gene huzurun temellerinde sarsıntılar başladığını hissederseniz, sakın ümitsizliğe kapılmayınız. Zira huzurun masa başında verilen sözlerle değil, kalbterdeki inançla yerleşeceği muhakkaktır.

Haftanın ikinci önemli konusu, AKİS tarafından verilen bir haberin akislerinden ibarettir. Hükümette yapılacak değişikliklerle ilgili ön bilgiyi mecmuamızın verdiğini hatırlayacaksınız. AKİS' in haberinden sonra siyasi kuliste bir "Hükümette revizyon" sözüdür aldı yürüdü. Bu hafta "C.H.P." başlıklı yazıda bilhassa bu noktaya değiniyoruz. Aslında yapılması beklenen C.H.P. içinde bir revizyondur ve elbette ki mesele, C.H.P. nin bir iç meselesidir. YURTTA OLUP BİTENLER sayfalarımızda yer alan "C.H.P." başlıklı yazı, AKİS okuyucularına, C.H.P. nin Hükümet içinde yapacağı değişikliği esaslı bir şekilde vermektedir.

Saygılarımızla

içindekiler

AKİS
HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI
Yıl: 11 11 Aralık 1964, Sayı: 547 Cilt: XXXI

YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

Seçim zamanı

Partiler, bilhassa iki büyük parti, CHP. ve A.P. bu hafta millet huzurunda bir kabadayılık yarışmasına girdiler. İkisi de, başlıca yetkililerinin ağızından seçime hazır olduklarını hay kırıyorlar. Kemal Satıra göre C.H.P. ne erken seçim istemektedir, ama ne de geç. CELP. seçimlerin tam zamanında yapılmasını arzulamaktadır. Erken seçime gerçekten taraftar olanlar varsa onların yapacağı dışarda gazel okumak değil, Meclise bir taksirle gelmek ör. CELP. eğer uygun görürse bu takriri dahi destekleyebilir.

Bu çıkış, erken seçim tafrasının satıcısı A.P.'nin yeni Genel Başkanı Süleyman Demirele seleflerinden çok daha ölçülü olmak fırsatını vermiştir. A.P.'nin yeni Genel Başkanı "erken seçim" le Haziranda seçim yapılmasını murad ettiklerini açıklamıştır. Böylece iki büyük parti Hazirandan önce bir seçim ihtimalini piyasadan kaldırmışlardır. Bu kesindir.

Şimdi, mesele "normal seçim"in Haziranda mı, yoksa Ekimde mi gelip çattığıdır. Hukukî durum şudur: Seçimler her dört senede bir, Haziran ayında yapılır. Bugünkü Meclis Ekim 1961'de kurulmuştur. O itibarla dört senelik ömrü Ekimde bitecektir. Ama yeni seçimlerin Haziranda yapılması mecburiyeti de vardır. O halde Haziranda seçim "erken seçim" olacaktır. İki büyük parti bir noktada daha mutabakata varmışlardır; Seçimler Ekimden sonraya bırakılmayacaktır.

Zira bazı kimselerde - milletvekillerinin bazılarında - bir kurnaz hal çaresi formülü daha vardır: Efendim, seçimlerin Haziranda yapılması gerekmiyor mu? O halde Meclisi 1966 Haziranına kadar uzatırız, bundan sonra da seçimler otomatik olarak hep Haziran ayında yapılır!

Satır ve Demirel bu yolu kapatmışlardır.

Şimdi mesele "Haziran mı, Ekim mi?" sualine dayanmaktadır. Bu, Meclisin Haziranda Ekime kadar bir uzatma kararı almaması gerektiği tefsirine bağlıdır. Bu tefsir her şeyi aydınlatacaktır. Eğer Haziranda Meclis tabii ömrünü tamamlıyorsa. Ekime kadar devam etmek bir uzatma kararı gerektiriyorsa buna C.H.P. de, A.P. de muhtemelen müsbet oy vermeyeceklerdir. Yok, tefsir aksi istikamette olursa, yani 1965 Haziranında seçim yapmak için bir "erken seçim kararı" lâzımsı, o takdirde A.P. böyle bir takrir verir, Meclis kararı alır. Mecliste kararın müsbet olacağını gösteren bir temayül pek yoktur. Temayül daha ziyade, eğer normal ömür Ekimde bitiyorsa Ekimi beklemek, seçimlere Ekimde gitmek, fakat önceden, seçecekleri bu Meclisin 1969 veya 1970 Haziranına kadar süreceğini seçmene açıkça haber vermektir.

Durum böylece berraklık kazandığına göre boşuna çalım artık her türlü ciddiyetini kaybetmiş olmaktadır.

Süleyman Demirel - Kemal Satır
İnsanlar Konuşa, konuşa anlaşırlar

Demokrasi

Bir western gibi

(Kapaktaki yuvarlak masa)

Meclisin plastik döşemesi, sert ve tehditkâr ayak seslerini gizleyemiyordu. Kaşları çatık, dudakları gergin, adımları sert bakışları çivi gibi dört kişi, üst koridorlardan birinde ve belli bir yönde, engellenemiyecek şekilde ve konuşmadan ilerliyordu.

Dörttü grup, AP İstanbul milletvekili ve Adalet Komisyonu Başkanı İsmail Hakkı Tekinel, AP Çanakkale milletvekili Refet Sezgin, AP Trabzon milletvekili Ekrem Dikmen ve bir AP li bayandan müteşekkildi. Genellikle aydınlık olmıyan durum ve pozisyonlar da kendisine rastlanılan bu kara kaşlı, kara gözlü ve balık etindeki hanım, bir avukattı ve tavırları bakımından erkek arkadaşlarından hiç de geri kalmıyordu.

Yürüyüş bir kapının karşısında son buldu. Kapı, iki tarafa açılan "sa-

... el çabukluğu, marifet!

Metin TOKER

Menderesin türk politika hayatına getirdiği bir taktik, Menderesin ve rejimimin hazin âkibetine rağmen bugün hâlâ şampiyonlar bulmakta devam ediyor. Bu taktik, bünyevi bir arıza olduğunda derhal tozkoparan bir fırtına çıkarmak, gözün gözü görmediği bir hava yaratmak ve meseleyi dejenere ederek ona başka istikamet vermektir. On yıllık D.P. devrinde bu taktiğin zaman zaman başarıyla yürümüş olduğu muhakkaktır. Böyle tozkoparan fırtınalarda çok C.H.P. li idarecinin dahi pusulayı şaşırdığı, heyecanlanıp hatalar işlediği de doğrudur. Ama silâh her zaman geri tepmiştir ve bünyevi arıza düzeltilmediği için bir geçici süre dikkatler başka tarafa çekilmiş de olsa, Menderesin ve iktidarının başını bu arıza yemiştir.

Bu taktik bugünlerde bir defa daha tezgâha konulmuştur. Sunayın Mektubu üzerine başlayan hâdiseler serisi, bir el çabukluğuyla başka yönde gelişmeye itilmiştir. Muhtıra meraklısı Alicanın gayretleri, partisini ve kendisini tamamile hiç hale gelmekten kurtarmak için çırpman Oğuzun teklifleri ve nihayet pusuda bekleyen A.P. nin telkinleri hep bu hedefi gözetmektedir. Sanki Türkiyede bir 'İktidar Meselesi", "Hükümet Meselesi" vardır, bunun mevcudiyetinde, Ordu dahil herkes ittifak etmektedir, onun için Cumhurbaşkanı Gürselin başkanlığında memleketin siyasi kuvvetleri buna çare aramaya itilmişlerdir! Zaten Cumhurbaşkanı Gürseli de, başlarında Alicanın bulunduğu bu politikacılar takımı tarafından meselenin içine bundan dolayı sokulmuştur. Dünya boks şampiyonasından gevezeliğin getirdiği zararlara kadar, çeşitli konularda gazetelere demeçler vermeyi seven sayın Cumhurbaşkanının gene sık sık konuşarak arzulanan havanın yaratılmasına yardımcı olacağı bu politikacı takımı tarafından hesaplanmıştır.

Çalışmalar tozkoparan fırtınayı çıkarmış da olsa gerçekleri değiştirmemiştir.

Son masa başı toplantıları niçin başlamıştır? Çünkü Türk Silâha Kuvvetlerinin Komutanı Orgeneral Sunay Meclis Başkanlığına bir mektup yazarak komuta ettiği kuvvetlerin bir ıstırabına çare bulunmasını istemiştir. Ordu, teşrii dokunulmazlık sahibi olarak kendilerine açıktan küfreden, hakaret eden, fakat hareketleri takipsiz kalan milletvekillerinden şikâyetçidir. Bu, Silâhlı Kuvvetlerin bünyesinde geniş ve tehlikeli bir huzursuzluğa yol açmaktadır. Bu milletvekillerinin mensubu oldukları Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı duruma bir çare ararsa Genel Kurmay Başkam müteşekkir olacaktır.

El çabukluğunu marifet sayanlar, daha işin başında, meseleyi bir "hak-yetki meselesi'' olarak ele almaya çalışmışlardır. Orgeneral Sunayın böyle bîr mektup yazmaya hakkı var mıdır? Bu, bir yetki tecavüzü değil midir? Başbakan, kendisine bağlı bir Genel Kurmay Başkanının bu hareketi karşısında nasıl bir muamele yapmak kararındadır? Bunlar, İlk toplantıda tartışma konusu yapılmak istenmiştir. Bu gayretin karşısına, Ordudan geldiği için orduların ruh haletini bilen Başbakan İnönü çıkmış ve hâdisenin ciddiyeti üzerine taktikçi politikacıların dikkatini çekmiştir.

Gerçek şudur ki demokratik İngilterede milletvekilleri Orduya ağız dolusu küfredip teşriî dokunulmazlıkları var diye takibatsız kalsalar ingiliz ordusu İngilterenin altını üstüne getirir. Amerikan ordusunun da aynı şekilde hareket edeceğinden hiç kimse şüphe etmemelidir. Millî ordular memleketlerin ve milletlerin büyük fedakârlıklar pahasına yetiştirdikleri, göz bebekleri gibi korumağa mecbur oldukları, mensuplarının hayatı mihnet ve çile, güçlük dolu müesseseleridir. Türkiyede Orduya küfredenlerin kimler oldukları açıktır: Bunlar, Meclisin yetkilerini, hatta üstüne kaza hakkını da koyup onbeş kişilik bir sivil juntaya veren ve fiili dikta idaresini kurmuş olan meşruiyet dışı bir iktidarın alaşağı edilmesinde görevini yaptığı için Silâhlı Kuvvetleri düşman bilenlerdir. Bunların arasında A.P. mensubu milletvekilleri de vardır. Milletvekili olmayan Ordu düşmanları takip edilmektedir. Haklarında müstakil kaza organları hüküm vermektedir. Ordunun bu organların hükümlerine hürmet etmek istemediği yolunda en ufak bir belirti bile yoktur. Ama, teşrii dokunulmazlık zırhının arkasında kongre kongre dolaşıp halkı ''Orduya karşı isyana teşvik edenler" ne olacaktır?

Sunay mektubunda bunu sormuştur. Ordu, bunun cevabını beklemektedir.

Afâki "Sunayın hak ve yetkisi'' tartışmasının meseleyi unutturmadığı görülünce bu defa işe başka bir mahiyet verilmesi yoluna sapılmıştır. Toplantıların Meclis 'Başkanının değil, Cumhurbaşkanının başkanlığında yapılması teklif edilmiş, "Huzur" lâfı ortaya atılmış ve bilhassa son toplantıda muhtıralı, teklifli plânlarla "hükümet-", "koalisyon", "A.P. ye teminat" konuları ön plâna çıkarılmak istenilmiştir. Ama bunların yerinin masa başı toplantıları değil Meclis olduğu gerçeği kesin tarzda hatırlatılınca o manevra da boşa çıkmıştır. Hükümet zorla iktidarı almamıştır. Güven oylamasında beyaz oylar kırmızı oylardan fazla olduğu için Hükümet iş başındadır. Fakat bugün Mecliste oylar aksi istikamette tecelli eder. Hükümet bugün iş başından uzaklaşır. Bunun için partilere de, politikacılara da bütün yollar Mecliste açıktır. O halde, bunun, Sunayın Mektubu üzerine başlayan toplantılarda gürültüyle görüşülmek istenilmesinin sebebi nedir?

Sebep ortadadır: Orduyu huzursuzluğa sevkeden âmillerin üzerine bir şal örtmek, dikkati başka yere çekmek, itham alındayken ithama geçerek şamata yapmak.

Bu, hiç bir şeyi, ile noktadan bir santim öteye götürmemiştir ve götürmeyecektir.

loon" kapılarından olmadığı için tekme kullanılmadı ve tokmak çevrilerek içeri girildi.

- İsmail Hakkı Tekinel, odada bulunan mütevazi kıyafetli adama otoriter ve sert bir sesle:

"— Hikmet Bey, dosyaları arkadaşlara vermiyormuşsunuz!" dedi.

Adı Hikmet, görevi Millet Meclisi Anayasa Komisyonunda kâtiplik olan mütevazi adam, daha önce de ayni taleplerle karşılaştığı için, dokunulmazlık dosyalarından bahsedildiğini anlamıştı. Komisyon Başkanı Burhan Apaydının, dosyaların Komisyon dışına çıkarılmaması için kesin emir verdiğini Tekinele izah etmeye çalıştı. Bu itiraz üzerine kendisi hakkında da bir dokunulmazlık dosyası düzenlenmiş ve Alt komisyonca dokunulmazlığının kal dırılmasına karar verilmiş bulunan Ekrem Dikmenin çenesinde bir damar atmaya başladı.

Tekinel sözü uzatmadı; milletvekillerinin, İçtüzük gereğince, haklarındaki evrakı inceleyebileceklerini söyleyip Ekrem Dikmenin dosyasını aldı ve arkadaşları ile beraber yürüdü. Telaşa kapılan kâtibin:

"— Beyfendi, dosyayı bu odadan dışarı çıkarmayın" diye ikazına da kulak "asan olmadı.

Kararlı dört kişi, ellerinde dosya ile, önce o civarda bir odaya girdiler, fakat "tetkikat" için bu odayı yeterli bulmamış olacaklar ki, oradan ayrıldılar ve binanın öteki -ucundaki AP Grup Yönetim Kurulu odalarına yöneldiler.

Olay, liderlerin huzur için Çankaya da yapacakları toplantıdan bir gün ön» ce, 7 Aralık Pazartesi günü öğleden sonra cereyan ediyordu!

O sırada Hukuk Fakültesinde bir açık oturumda bulunan Anayasa Komisyonu Başkanı Burhan Apaydına, ko misyon kâtibi, durumu derhal telefonla bildirdi. Apaydın Meclise döndü, olayı etraflıca öğrendi ve hemen Genel Sekretere telefon ederek durumu anlattı Genel Sekreter, Başkan Vekili Mekki Keskini haberdar etti. Başkan Vekili de durumun ciddiyetini fark etmişti. AP Grupunu aradı ve dosyayı götürenleri ikaz etti. Biraz sonra, AP Grup odasında ne gibi maceralar geçirdiği bilinmeyen dosya Komisyona geri verilmişti. Ancak, dosyada tahrifat veya eksiklik olup olmadığını anlamak mümkün olmadı. Komisyon Başkanı Apaydın, olayı yaratanlar hakkında tahkikat açılması isteği ile bir resmî yazı yazdı ve Meclis Başkanlığına gönderdi.

Olay ertesi günü duyulduğunda, İsmail Hakkı Tekinel sahtecilere:

"— Dosyaları vermiyorlardı" diye meseleyi en pratik lisanla izah etti. Sonra, içtüzüğe göre milletvekillerinin bilgi edinmek hakkından bahsetti, dosyanın Komisyon odasından çıkarılıp çıkarılmadığı yolundaki sorular üzerine de bazı kimselerin 22 Şubattan sonra tutum değiştirdiklerini belirterek şöyle dedi:

"— Ben, bildiğim yolda yürürüm. Yolum, yöntemim bellidir."

Maksûd bir, rivayet muhtelif

İsmail Hakkı Tekinel ve arkadaşları bildikleri yolda ve bildikleri tarzda yürürlerken, partiler, ertesi gün Çankayada yapılacak olan huzur toplantısının hazırlıklarına girişmişlerdi. Ancak bu hazırlıkların şekil -nedense- huzur ümidi vermekten epeyce uzaktı.

Seçim oldu. Küçük partiler, adlarını duyurabilmek için, son gelişmeleri fırsat saymış, cılız seslerini yükseltmişler, yeni tip koalisyonlar kurulması gerektiğini, kabahatin büyük partilerde olduğunu biteviye tekrarlamaya koyul muşlardı. "Mûtadını bozmıyan" Alican yine bir "muhtıra'' hazırlıyarak,. AP ile CHP'nin koalisyon kurmasını, Ahmet Oğuz ise, koalisyonun, "küçük partilerin de müstefit kılınabilecekleri", millî nitelikte olmasını istiyordu. AP'Iiler Çankayada, böyle bir teklif gelirse ve emrivaki halini alırsa reddetmemiş görünmeye, fakat bizzat hükümet değişikliği teklif etmemeye karar verdiler.

CHP Genel Sekreteri tarafından ortaya atılan "Erken Seçim" de AP

C.K.M.P. idarecileri Yuvarlak Masa toplantısından önce

Peşin *hüküm*

AP Merkez Yönetim Kurulu, pazartesi günü saat 16'da toplandı. Toplantıdan önce Genel Başkan Demirel, ken disinin katılmadığı bir önceki toplantının zabıtlarım gözden geçirmiş ve toplantıya katılanlardan bilgi almıştı.

Toplantıda, Çankayada takip edilecek hareket tarzı için taktik tesbit edildi. Bu, "pasif" bir harekât plânı idi: AP'liler kendileri teklifler yapmıyacaklar, diğer taraflardan gelecek tekliflere göre vaziyet alacaklardı...

Bu, yeni liderin "kuvvetli rüzgâr karşısında eğilmek" felsefesini iyiden iyiye benin sediğini gösteriyordu. AP'liler Demirelin başkanlığında, İktidarı alıncaya kadar susacaklar ve dinleyeceklerdi! Bu arada AP yöneticilerini en çok uğraştıran iki konu, Koalisyon ve yöneticilerini düşündürüyordu. Parti olarak her fırsatta, "Erken seçim, erken sekim" dedikleri için, böyle bir tek life hayır demek ellerinden gelmiyecekti. Ancak yeni liderler, daha koltuk larına ısınmadan, partilerini yeni bir seçime götürmek gücünü de kendilerin de pek göremiyorlardı. Üstelik, tekrar seçilmek ümidi olmıyan AP milletvekillerine bunu kabul ettirmek de kolay değildi.. Bunun çaresi Demirelin bir demeci ile bulundu: Demirel, erken seçimden, Kemal Satırın "bir ay sonra" diye açıkladığı tarihi anlamıyordu. Demirele göre erken seçim, "Haziran 1965" demekti. Hem Haziran ayı. seçimin normal zamanıydı. İki büyük par ti bu şekilde birbirlerine elense çekerken, liliputlardan biri de son derecede

eğlenceli şekilde lâfa karıştı: Alican, YTP'nin de erken seçime hazır olduğunu açıklayıverdi!

Bu arada CKMP lideri Ahmet Oğuz, eski patronu Bölükbaşıdan öğrendiği oyunları tekrarlamağa uğraşmaktaydı. Bölükbaşının 1961 seçimlerinde yuvarlak masaya katılmamakla elde ettiği milletvekillikleri, Oğuza cazip gelmiş olacak ki, CKMP'nin bu toplantıya da katılımıyacağı haberleri kulislerde dolaşmaya başladı. Oğuz oyununu tam olarak sahneye koymak için, CHP'nin rejimi yıkmak istediğini iddia eden bir de demeç verdi. Fakat Oğuzun, liderliğe Bölükbaşı kadar bile yakın olmadığı çok kısa zamanda ortaya çıktı. CKMP fikrini değiştirmişti, liderler toplantısına katılacak ve eriştiği gerçekleri burada da tekrarlayacaktı.

Bölükbaşı ise mûtadı veçhile bu toplantıya da katılmamağa karar verdi. Karar hayret uyandırmadı,

Çankaya toplantısı öncesinde yapılan bu "huzur" çalışmaları, siyasî tansiyonu indireceğine, yükseltmişti. Meclis koridorlarında, kompleks dolu politikacılar yine kabahatli aramaya başlamışlardı. Her ağızdan bir yorum yayılıyor, fakat huzuru bozan sebeplerin Sunayın mektubunda en güzel şekilde izah edildiğini hatırlıyana rastlanmıyordu.

Bu arada, dokunulmazlıkları kaldırılmak istenenlerin yaptıkları çalışma da son haddini bulmuştu. Ekrem Dikmen, bu yazının ilk kısmında anlatılan tedbire tevessül ederken, Ali Bozdoğanoğlu, milletvekillerinden tek tek, kendisi aleyhinde oy kullanmıyacaklarına dair söz koparmağa çabalıyordu. Bu arada AP Adana teşkilâtı da harekete geçmiş. Genel Merkeze telgraf çekerek, ültimatom göndererek, Bozdoğanoğlunun üzerine kanat germişti.

Pazartesi akşamı, Köprüden kalkan ve Haydarpaşaya uğrayarak Kadıköye giden vapurda da aynı yönde sıkı bir çalışma vardı. Lüks mevkide, Ankaraya gidecek yataklıya yetişmek için bir araya gelmiş olan AP milletvekilleri, Suat Hayri Ürgüplünün etrafını sarmışlar ve ondan, dokunulmazlıkların kaldırılması aleyhinde çalışacağına dair yemin alma çabasına girişmişlerdi.

Çankayada barışalım

Sunayın mektubu ile ilgili ikinci Liderler toplantısına bu ön hava için de gidildi. 8 Aralık Salı günü öğleden sonra Çankayadaki Cumhurbaşkanlığı Köşkünün içinde ve dışında artık alışılmış ve rutin haline gelmiş hazırlıklar görülüyor ve yadırganmıyordu. Köşkün ikinci katındaki salon ve buradaki uzun masa "periyodik" hale gelmiş olan bu tip toplantılara hazır hale konuldu.

Köşkün kapısında ise gazeteciler yerlerini almışlar, artık yakın arkadaş oldukları polisler ve muhafızlarla şakalaşıyorlardı.

Saat 14.30'a doğru gelen Başbakan İnönü, gazetecilerle şakalaştı:

"— Burada ne arıyorsunuz? Yine ne bekliyorsunuz? Aklınız yok mu, bu soğukta burada beklenir mi? Haydi gidin artık, yeter!.."

Diğer liderler ise konuşmadan içeriye girdiler. Karşılanma ve salona yerleşme işleri tamamlandıktan sonra saat 14.45'te toplantı başladı.

Toplantının başında Alican YTP adına, Sadi Koçaş da Milli Birlik Grupu adına birer muhtırayı Cumhurbaşkanı Gürsele verdiler. Alican muhtırasında. YTP'nin ağzında sakız olmuş teraneleri bıkmadan tekrarlıyordu. Kocasın verdiği muhtırada ise siyasîler Anayasa çerçevesine davet olunuyor, köklü tedbir ve reformların süratle gerçekleştirilmesi ve Alt komisyonun huzur için tesbit ettiği tedbirlerin liderler tarafından ortak karar haline getirilmesi isteniliyordu.

Toplantı öncekilerden pek farklı olmadı. Tek değişiklik, AP'nin yeni bir lider tarafından temsil edilmesiydi. Küçük partiler önceki gürültülerini biraz munisleştirerek toplantıda da tekrarladılar: Efendim, bütün kabahat CHP'de ve onun kurduğu azınlık hükümetindeydi. Hükümet daha geniş, bir plâtform üzerine oturmalıydı. Böylece köklü tedbirler alınabilir huzur sağlanabilirdi.

YTP ve CKMP bu yeni tip koalisyon tekliflerini yaparken, gözucuyla AP liderine bakmaktan kendilerini alamıyorlardı. Onun takınacağı tavır belki de kendi gelecekleri için bir ümit verebilirdi. Fakat Demirel, daha önce Merkez İdare Kurulunda tesibit edilen taktiğin dışına çıkmadı. AP'nin bu konudaki cevabı ihtiyatlıydı: AP, yeni bir hükümet kurulması işinde talip değildi fakat böyle bir ihtiyaç ortaya çıkarsa görevden de kaçmıyacaktı...

Bu arada seçim lâfı da ortaya atıldı. AP, seçim tarihinin Haziran olarak tesbitini istiyordu. Buna İnönünün cevabı kesin oldu:

"— Ya derhal, ya normal zaman olan Ekim ayında!"

Koalisyon ve seçim münakaşaları pek uzun boylu devam etmedi. **Tam,** AP ekibinden Çağlayangil bu yönde. "CHP ile bir siyasî mütareke yapalım'" yollu lâflar etmeğe başladığı sırada, aklı başında bir politikacı, bu meselelerin Parlâmentonun yetkisi içine girdiğini ve böyle bir toplantıda bu konularda karar almanın hatalı olacağını izah etti ve anlamsız tartışma böylece sona erdi.

"Yeni" niteliğine tam anlamıyla uyan AP'nin yeni lideri Süleyman Demirelin yaptığı bir konuşma, toplantının ilginç taraflarından birini teşkil etti. Demirel bu konuşmasında, CHP

A. P. yöneticileri toplantı halinde

Eski ağızda yeni taam

Çankayada yapılan liderlerin Yuvarlak Masa Toplantısı

Buza yazı yazanlar

lilerin şikayetlerini cevaplandırdı, partisinin 27 Mayısa bağlı olduğunu söyledi. Demirelin konuşması "Biz zaten bir şey yapmıyoruz, bundan sonra da yapmıyacağız" temeli üzerinde devam edip gitti. Yeni AP lideri, rejimi kurtarmak için partilerin "beraber ve bir birlerine tahammül göstererek" hareket etmeleri gerektiğini ifade ediyordu. Bu konuşma toplantının ciddi havası içinde bazı dudaklarda müphem ve güvensiz tebessümler de yarattı.

Beş saat devam eden toplantıda uzun boylu bir anlaşmaya ve karara ulaşılamadı. İhtilaf ve huzursuzluk konusu meselelerin CHP ve AP arasında halledilmesinin uygun olacağı gibi muğlâk bir karar yeterli sayıldı. Bu meseleler, herkesin bildiği gibi, Siyasî Partiler Kanunu ve Orduya küfür edenlerin, dan istismarı yapanların, 27 Mayısa sövenlerin korunup korunmamasıdır. Siyasi Partiler Kanunu üzerinde daha önce iki parti, "anlaşmazlık noktalarında anlaşmaya varmak" gibi biraz komikçe bir karara varmışlardır. Dokunulmazlıklar meselesi ise Alt komisyondan Anayasa Adalet Komisyonuna sevkedilmiştir. Bu meselenin nasıl gelişeceği ve yapılan liderler toplantısının ne dereceye kadar faydalı olduğu yakında anlaşılacaktır. Ancak ilk nazarda görülen, liderlerin ikinci toplantıdan çıkarken yaptıkları oldukça iyimser açıklamalara rağmen köklü bir anlaşmanın sağlanmış olmadığıdır.

Bu ikinci toplantının sonucu Cumhurbaşkanı tarafından bir tebliğle açıklanacaktır. Bu tebliğin de, Ordu, 27 Mayıs ve din konularının istismar edilmemesinin kararlaştırılması dışında yenilikler getireceği sanılmamaktadır.

Zaten tuhaf olan, bu tarz toplantıların buz üzerine yazı yazmak mahiyetini aşmadığının hâlâ anlaşılmamış olmasıdır.

C. H. P.

Seçimler kapıda görününce...

Bu hafta, Başkentin politika çevrelerinde, Meclis kulislerinde ve oralardan aktarmayla, gazete sütunlarında en ziyade konuşulan konu Kabinedeki değişiklikler oldu. Çeşitli rivayetler, dedikodular hattâ demeçler birbirini tâkip etti. Dikkatler şu iki nokta üzerinde takılı kaldı: Kaç kişi değişecek ve kimler Kabine dışı kalacak?

Halbuki bu, meselenin önemli tarafım görmemektir. Bugün Kabinedeki değişikliklerin önemli olan yanı Kabineye kaç kişinin gireceği ve bunların kimler olacağıdır. Zira düşünülen değişiklik bir "C H P. içi koalisyon" kurmaktır. C.H.P. seçimlere, bütün kuvvetlerini teksif etmiş olarak gitmek istemektedir ve çalışmalar, CH.P.'nin bir çok "düşünen baş"ını, ister Başbakan Yardımcısı, ister Devlet Bakanı adını taşısınlar, yahut bir bakanlığın başında bulunsunlar Başbakana yardımcı olarak Kabineye sokmak istikametindedir. Böylece, bir nevi İç Kabine umumî siyaseti yürütecek, İnönü istişare edecek yakın mesai arkadaşları bulacak. Bakanlar birer teknisyen gibi bakanlıklarını azamî randımanlı hale sokmaya çalışacaklardır.

Bu bakımdan gazetelerde çıkan "Hükümetin dörtte üçü değişecek", "12 Bakan değişiyor" tarzındaki haberler bir yanlış anlaşılanın neticesidir. Haber, hangi Bakanların mutlaka yer-

terinde kalacağı yolundaki bir tahminin "ötekiler de mutlaka değişecek" tarzındaki hatalı tefsirinden doğmuştur. Halbuki "ötekiler" arasında her halde değişecekler bulunduğu gibi değişmeyecekler de olacaktır ve rakkam mutlaka bu büyüklükte olmayacaktır.

CELP. deki değişikliğe, bu hafta CH.P.'nin Genel Merkezinde başlanıldı. Ama bu, zannedilen tarzda bir değişiklik değildir.

Mevsim temizliği

Son günlerde, CH.P.'nin Karanfil sokaktaki Genel Merkezinde, yoğun bir faaliyet göze çarpmaktadır. Yırtık ve kirli muşamba zemini, kırık bacaklı iskemleleri, eski tahta masaları ile tipik bir kasaba tapu dairesine benziyen Genel Merkez binası baştanbaşa onarılmakta, yeniden dekore edilmektedir. Son Kurultayda işbaşına gelen yeni yöneticiler, "kişiyi çalışma veya çalışmama yolunda etkileyen en önemli faktörlerden biri de çevredir" sloganına göre çevredeki değişikliğe önce dekorasyondan başlamışlardır. Binanın koridorlarında şimdi partili görevlilerden çok badanacılar, yağlıboyacılar, döşemeciler dolaşmakta, çekiç sesleri duyulmaktadır.

Bacağı eski bir kravat veya paslı bir tel parçasıyla bağlanmış tahta masalar, üzeri mürekkep lekeleriyle dolu, kaplamalarının rengi dahi belli olmıyan kirli koltuklar, kırık iskemleler arka bahçeye yığılmıştır. Bunlar en kısa bir zamanda teşkilâta dağıtılacak, yerine çelik masalar, pratik ve sağlam büro koltukları, iskemleler toplantı, masaları alınacaktır.

Bu dekoratif değişikliği, binayı gerçek anlamda bir Genel Merkez yapma yolunda atılacak olan ikinci adım, organizasyon değişikliği takip edecektir. Zira bugün Genel Merkezde hemen herşey laçka hale gelmiştir. Sokak kapısından adımını atan elini kolunu sal Uyarak Genel Başkan veya Genel Sekreter odasına girmekte, isterse en üst kata, toplantı salonuna kadar uzanabilmekte ve bina içindeki turunu tamamladıktan sonra, hiç bir soru ile karşılaşmadan, gene elini kolunu sallıyarak çıkıp gitmektedir. Teşkilâttan gelenlere verilecek olan imzalı parlâmento giriş kâğıtları ise kahve, çay servisi yapan çocuğun iç cebindedir. Dekoratif değişikliğin yanısıra, meselenin bu yönü de ele atamış bulunmaktadır. Bundan böyle ziyaretçiler, daha antrede, karşılarında, kendilerine muhatap olarak bir danışma memuru bulacaklar ve parti yöneticileriyle, lokal haline getirilen birinci kattaki salonda görüşeceklerdir. Bu, sadece batılı anlamda bir organizasyondur. Zira yöneticilerin, genel seçimler arefesinde kendilerini bekliyen ağır görevlere rahatça eğilebilmeleri için böyle bir organizasyon şarttır.

Yaprak dökümü

CHP'deki bu dış değişikliğin en önemli yönü, partinin nihayet bir uyanma, silkinme devresine girmiş olduğunu göstermesidir. Ancak bu silkinişte dökülen sadece eskimiş, köhne eşyalar olmıyacak, bu arada Hükümetin de kendi kendini yenilemesi yoluna gidilecektir.

Hükümette değişildik meselesi daha çok son günlerde Gruplara verilmiş bulunan gensoru ve genel görüşme önergeleri ile bir zorunluk haline gelmiş olmasına rağmen, meselenin kökü bir hayli geriye, yaz başlarına uzanmaktadır. Reform Kabinesi gibi çok iddialı bir isimle ortaya çıkan üçüncü İnönü Hükümetinin bazı tecrübesiz Bakanları biraz da dış politika ve özellikle Kıb rıs Meselesi sebebiyle umulanı verememişler, buna Parti Genel Merkezinin uyuşuk tutumu da eklenince, Teşkilâttan ilk şikâyetler duyulmağa başlamıştır. Ancak o sıralarda tamamen yakınına niteliğinde olan bu şikâyetler, aradan geçen aylar zarfında, giderek, bazı Bakanlıkların çatıları üzerinde çakan şimşekler halini alınca, milletvekilleri, aşağıdan gelen bu baskıyı yukarıya iletmek mecburiyetinde kalmışlardır. Bu iletme bazen özel sohbetler, bazen de Grup kürsüsünden yapılan uyarmalar şeklinde olmuştur. Böylece, önce yumuşak uyarmalarla başlayan tenkidler, Genel Kurmay Başkanı Cevdet Sunayın Meclis Başkanlarına yazmış olduğu mektuptan ve Demirelin seçiminin yarattığı havadan sonra bir anda şiddetlenmiş ve Gruplara, çeşitli Bakanlar hakkında gensoru ve genel görüşme önergeleri yağmağa başlamıştır. Bu önergeler içinde, Bakanlar hakkında ileri sürülen yolsuzluk iddialarından idaresizliğe, beceriksizliğe kadar her türlü itham mevcuttur. Ayrıca Hükümet hakkında da Genel Görüşme açıkmasını isteyen üç tane önerge, ve-

Küçük Adamların Büyük Lâfları

Türkiyede ortalığın zaman zaman karışmasının sebeplerini Basın araştırırken, kendisiyle ilgili bir -noktayı gözden uzak tutuyor: Hâdiseler ba--en iyi değerlendirilmiyor. Değersiz bir hâdise pertavsız altına sokulanca da, hiç olmazsa bir süre sanki önemli hale geliyor. Tabii, toplumların hayatında suni olayların bir devamlılığı bulunamayacağı için tozkoparan fırtına hem çabuk dağılıyor, hem de dağıldığında geriye bir şey kalmıyor. Ama, o geçici süre zihinler karışıyor ya...

Bir misal: C.K.M:P. Genel Başkanı Ahmet Oğuz bir demeç parlatıyor. Hükümetin derhal çekilmesini isteyen, şimşekli bir demeç.. C.K.M.P. Genel Başkanı Ahmet Oğuzun, siyasi çap itibariyle gazete sütunlarında yeri, en cömert şekilde, haydi birinci sayfanın bir sütun dibidir.

Neden?

Bir defa C.K.M.P. nin ve Ahmet Oğuzun eti ne, budu ne? Ne memlekette bir tesirleri vardır, ne hâdiselere istikamet verecek bir güçtedirler. Bu partinin Mecliste kalan milletvekilleri bugünkü hükümete güven oya vermiş olsalardı ve bugünkü hükümet de iktidarım kısmen onlara borçlu bulunsaydı demeç bir imâna taşıyabilirdi. Ama Bölükbaşının takımı, Oğuzun takımı zaten kırmızı oylara dahildir.

O halde?

O halde Oğuz, Bölükbaşı tipi zevatın hamamdaki şarkıları gazetelerin hoparlörlerinden yayıldı mı meselelerin esasını bilmeyen çok kimseyi alıyor bir düşünce: "Ne oluyor?"

Ne olacak? Hiç!

irilmiş bulunmaktadır. İşin ilgi çekici yönü, bunlardan birinin, Grupun fikirlerini yansıtma durumunda olan Grup Başkan Vekili Fethi Çelikbaş tarafından verilmiş, olmasıdır.

Alarm çanı

İşte CHP Gruplarında beliren bu abımın basına da intikali -doğrusu, değişildik haberleri basında mübalâğalı şekilde yer almıştır- Hükümetteki değişikliği Başbakan İsmet İnönü için, bir emrivaki değilse bile, bir zorunluk haline getirdi. Geçen haftanın ortalarında toplanan Müşterek Grupta, Adalet Bakanı Sedat Çumralı için yapılan gensoru oylaması, bu değişikliğin hangi şekilde gerçekleştirileceğini orta ya koymak bakımından, son derece önemliydi. Çumralıya güven oyu verilmediği takdirde ilk ilmik çözülmüş olacak, aksi halde değişiklik Hükümet Başkanının inisyatifine kalacaktı.

Toplantıdan bir gece önce, Grup yöneticilerine, münasip bir dille, gerekli değişikliklerin yapılacağı, Çumralının oylamada boşuboşuna harcanmaması lüzumu fısıldandı. Partinin üst kademelerinden alman bu sinyal kısa zamanda senatör ve milletvekillerine duyuruldu. Böylece değişiklik, bir zorunluluk halinde kabul edilmiş oluyordu. Nitekim, oylamadan tam bir hafta sonra Çumralı, Kabineden istifa eden İlk Bakan oldu.

CHP'nin çatısı üzerinde esmeğe baş uyan "Hükümette değişiklik" havasının bir sonucu olarak, geçtiğimiz hafta Başkentte, Başbakan İsmet İnönünün başkanlığında, CHP Merkez Yönetim Kurulu ile Grup Yönetim Kurulları üstüste iki gün toplandılar. Perşembe ve Cuma günleri yapılan bu toplantılarda, günün bütün aktüel konuları konuşulmakla beraber görüşmelerin ağırlık merkezini Hükümet bünyesinde yapılması gereken değişiklikler teşkil etti.

Merkez Yönetim Kurulu üyeleri, Teşkilâttan gelen yakınmalara değinerek parti açısından, Grup yöneticileri de milletvekilleri ve senatörlerin şikâyetlerini dile getirerek kendi açılarından Hükümeti tenkid ettiler. Ancak bu tenkidterde şahıslardan çok icraat hedef tutuluyordu. Bu arada, istisna olarak, adından bahsedilen tek Bakan Ferit Alpiskender oldu. Söz alan bütün yöneticiler, bu, koltuğuna âdeta uhu ile yapıştırılmış Bakanın mutlaka değiştirilmesi gerektiğinden bahsettiler. Alpiskenderin bağımsız bir Bakan değil de âdeta Kabine içinde bir AP temsilcisi gibi icraatta bulunduğunu, adının çeşitli yolsuzluklara karıştığını söylediler.

Bu arada söz alan Coşkun Kırca, vaadedilen reformların gerçekleşmediğini, oysa seçimlerin kazanılmasının veya hiç değilse kaybedilmiş aydın oylarının tekrar elde edilmesinin bu reformlara bağlı olduğunu söyledi. Bu doğru fikirlerin yanında Feyzioğlu ekibinin bu hârika çocuğunun tebessüm uyandıran tefsiri, Turhan Feyzioğlunun Başbakan Yardımcısı olduğu devri bîr "büyük hamle peryodu", kendi arkadaşlarının yer almamış olduğu Üçüncü İnönü Hükümeti icraatını ise, "sukut devri" olarak göstermek istemesi oldu.

Kırcanın konuşmasına ertesi gün cevap veren Suphi Baykam ise üç yıllık plân uygulamasının kısa, fakat bütün önemli noktalarını içine alan bir panoramasını çizdi. Baykam, meselenin sadece bir Feyzioğlu peryodu veya Üçüncü İnönü Hükümeti icraatı olmadığını, eğer bazı hatalar mevcutsa, bunun bünyeden gelen aksaklıklar sonucu her devirde görüldüğünü, toplantı sebebinin bu hatanın hangi devre tekabül ettiğini araştırmaktan çok, bunların giderilme çarelerini araştırmak olduğunu söyledi.

Bütün bu konuşmalardan sonra "konu dönüp dolaşıp, gene Hükümetteki değişikliğe intikal etti. Bu arada Çankayada yapılacak liderler toplantısında bir millî koalisyon fikrinin ortaya atılması halinde ne cevap verileceği söz konusu oldu.

Feyzioğlucu Coşkun Kırca hariç, bu konuda söz alan bütün yöneticiler, iktidarın, müspet veya menfi bütün yön leriyle CHP'ye ait olması gerektiğini

İ. Rüştü Aksal - N. Erim - T. Feyzioğlu

Düşünen başlar.

söylediler, bundan önceki koalisyon teşebbüslerinden Sinekler vererek, yeni bir tecrübeye ihtiyaç olmadığını belirttiler. Bu konuşmalardan en çok üzülen ise, AP - CHP koalisyonu taraftan Feyzioğlunun kader arkadaşı Coşkun Kırca oldu. Kırca, bu konuda hersesin aleyhte konuşması üzerine, cesaret gösterip, AP ile koalisyon konusunda bir lâf edemedi, sadece dinlemekle yetindi.

Başbakan İnönü, hem Hükümetin başı ve hem de CHP Genel Başkanı oarak, bütün konuşmaları kelime ka--ırmadan, başından sonuna kadar dinedi ve özellikle "değişiklik" konusunolduğunu; AP'liler ise, kendi partilerini yıpratma metodlarının görüşüldüğünü iddia ettiler.

Aslında mesele çeşitli yönlerden ele alındığı takdirde, bütün bu tahminler doğrudur. Zira toplantının amacı, Genel Sekreter Kemal Satırın da söylediği gibi, CHP'nin daha iyi çalışır bir hale gelmesi için tedbirler araştırılmasıdır. Buna parti faaliyetleri, Hükümet çalışmaları ve Hükümetteki değişiklikler, parti, dışı müesseselerle olan münasebetler de dahildir. Sağlam temellere" oturmuş, belirli ve olumlu, pirensipler etrafında birleşmiş bir CHP daha çok temayüz edecektir ki bu, herhal aldı. Önceleri sadece tarafsız Bakanlara inhisar edeceği ileri sürülen değişiklik, gidereni beşe, ona, hattâ - ciddiyeti ile tanınan bir İstanbul gazetesin, de - onikiye kadar yükseldi Bu haberler üzerine haftanın esprisini Başbakan Yardımcısı Kemal Satır yaptı:

"—Ben de dahil olmak üzere, Hükümetin üçte ikisi değişecek!.."

Aslında tamamen espri olarak söylenmiş olan bu söz Parlâmento koridorlarında bir anda bomba gibi patladı. Gazeteciler, ellerinde bütün Bakan ların adları yazılı listelerle kuliste do- değişecek Bakanların kimler

C.H.P. li milletvekilleri kuliste sohbet ediyorlar

Bakan - Toto

da hiç konuşmadı. Başbakanın, Bakanlar için ileri sürülen tenkidler sıra--ında söylediği tek söz:

"— Hırsızlık yapmadım. Bundan sonra da yaptırmıyacağım" oldu.

Kuliste bayram

puma ve Cumartesi günleri yapılan bu toplantılar çeşitli çevrelerde çeşitli şekillerde yorumlandı. Gözü Bakan koltuğunda olanlar veya Kabinede bir değişikliğe gidilmesini arzulayanlar, bu toplantının Hükümette yapılacak revizyonla ilgili olduğunu ileri sürdüler. Muhalefet çevreleri, Çankaya toplantısı için taktik tespit edilmekte de AP yararına olmıyacâktıı. Hükümetteki değişiklik ise partinin daha iyi çalışır hale gelmesi için atılan adımlardan sadece biridir.

Toplantıların en önemli yönü ise CHP içinde yeniden canlı ve enerjik bir havanın esmeye başlamış olmasıdır.

Bakan - toto

Geçen haftanın başlarında gazetelerde yer almıya başlıyan Hükümette değişiklik haberleri, özellikle Cuma ve Cumartesi günleri yapılan yönetim kurulları müşterek toplantılarından sonra birer açık artırıma ilânı halini olduğunu tesbit için çalışmaya başladılar. Bu arada milletvekili ve senatörler, birbirlerini, hangi bakanlığa yakıştırıyorlarsa o bakanlığın adını kullanarak selâmlıyorlardı.

"— Merhaba Ulaştırma Bakam!."

"— Merhaba Millî Eğitim Bakanı!." gibi,..

Halbuki bu sırada CHP'nin sorumlu yöneticileri, Kabineye asıl girmeleri önemli olacak seçkin CHP'lilerle istişareler yapmaktaydılar ve bunları bizzat İnönünün yapacağı temaslartakip edecekti

Aç tavuk ve ambar

Dolmuş arabası Zeyrek yokuşunu çıktı, kemerleri geçti ve Saraçhaneye girer girmez de zınk dedi durdu. Daha öteye gitmesine imkân yoktu, çünkü önü alabildiğine tıkanmıştı. Saraçhaneden sonra geliş ve gidiş yolları bir elin parmakları gibi düzensiz bir şekilde sağa ve sola açılıyor, trafik bu yeni açılış içinde büsbütün karışıyordu. Unkapanı istikametinden gelen vasıtalar Saraçhaneye çıktıktan sonra sola dönüş yapabilmek için Aksaray yoluna vuruyorlar, Belediye sarayının alt başından dönüp, yeniden yukarı çıkıyorlar ve aşağı yukarı bir kilometreye yalcın bir mesafeyi katettikten sonradır ki Beyazıta dönebiliyorlardı.

Beyazıt istikametinden gelenler içinse dert yine ayniydi. Belediye sarayına bakan yeşil saha boydanboya paket taşlı iki yola ayrılmıştı ve gelen iki yol eski yolla birleşerek yine kemerlerin önünde büyük bir karışıklık yaratmaktaydı.

Ortadaki altlı, üstlü yapılacak yeni yol ise, sadece kazılmış duruyordu. İlk bakışta insanda, bomba., yemiş, savaş artığı bir şehirde herhangi bir yol başıymış gibi garip bir intiba uyandırmaktaydı. Kışın gelmesi ve yağmurların başlamasıyla herşey durmuştu. Belediye kendine ait olalı ilk kazıları yaz ayları içinde bitirmiş,;, sorumluluğu üzerine alan müteahhit geri kalan yapımı tamamlamaya koyulmuştu ama, ortada ne tamamlayan, ne de tamamlamaya yönelenler vardı.

Haşini İşçan
Paçaları sıvayınca

Belediyenin İstanbul şehri içinde geçen yıl plânlayıp yapımına giriştiği bu yeni deneme, şehirdeki büyük trafik sıkışıklığını önlemek ve biraz olsun rahat bir soluk aldırmak için düşünülmüştür. İstanbuldaki vasıtalar, şehrin yollarına oranla fazladır. Bu itibarla hem yayalar, hem de vasıtalar çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Bir başka problem de, İstanbul içi vasıtalarının büyük çoğunluğunu büyük vasıtaların teşkil etmesidir. Vasıta alıcılarının amerikan arabalarına sebepsiz ilgisi dar yollarla çatışmakta, batıda olduğu gibi küçük arabaların getireceği normal rahatlık böylece kendiliğinden ortadan kalkmaktadır.

Vasıta oransızlığı, iti milyona yaklaşık insanı barındıran İstanbul gibi bir büyük şehir için dengeyi yayalar aleyhine de ayrıca bozmaktadır. Vasıta çokluğu ve yolların darlığı, yayaları zor durumda bırakmakta ve bir yerden sonra trafik tehlikelerini yaratmaktadır.

İşcanın başkanlığındaki Belediye, bu durumu görünce, batıya özenti içinde, kurtuluşu alt ve üst yollar yapımı ile yeraltı geçitlerinde buldu. Bu, başlangıç hesaplarında ve kâğıt üzerinde belki doğru olabilir ve doğru görünebi-

Ah, bu C. H. P. adam olsa !

Fransada siyasi partiler bir damgayı yediklerinden dolayı itibardan düşmüşlerdir. Bu damga şudur: Partili politikacının ilk düşüncesi kendi menfaatidir, ikinci düşüncesi partisinin menfaatidir, ondan sonra vakit katarsa sıra memleketin ve milletin menfaatine gelmektedir.

Bugün bir parti, C.H.P., kendi ikbali için değil, memleketin ve milletin, rejimin selâmeti bakımından bütün kuvvetlerini seferber etmek, çeki düzene girmek, sağlam bir tek ses çıkarmak, tesirli görünmek ve tesirli olmak zorunluğundadır. C.H.P. nin ne yapması mümkünken ne yaptığını düşünmek insana gerçekten ıstırap vermektedir. Bu C.H.P. Meclisteki kendi mensuplarını ve müttefiklerini iyi organize etse, hiç olmazsa bir süre tam bir devamlılık ve derli toplu çalışma sağlasa memleketin muhtaç bulunduğu bütün kanunlar, kimseye yüz suyu dökmeksizin çabucak çıkabilir. Bu C.H.P. kendi Merkezinin havasım dağınıklıktan kurtarıp kesif faaliyet haline geçse memlekette çok laf, çok endişe, çok üzüntü kalkar ve onların yerine ümit, güven gelir. Bu C.H.P. bir Büyük Kabine kursa ve ciddi işlerin ciddi adamların elinde bulunduğu inancım millete verse, reformları uygulamaya başlasa piyasa da açılır, işler de düzelir, zehirler de akmaz olur. Bu C.H.P. XX. Asrın ikinci yarısında başarılı politikanın ayrılmaz parçası olan "umumi efkârla münasebet" sahasının önemini anlasa tarafsız büyük basın, aydın çevreler Süleyman Demirele dönüp de bakmaz bile ve kimse, efsaneden adam yaratmak hevesine kapılmaz.

C.H.P' ya kuvvetini bilmeyen bir devdir, ya da kuvvetini mübalâğa eden bîr akılsız. Akılsızlığı 1961 'de bir moral çöküntüye yol açmıştır ki şimdi. değişen çok şartla değişmiş bulunan gerçek kuvvetini C.H.P. ve C.H.P. liler görmemektedirler. Görmeyenlerin başındadırlar Bu C.H.P. uzun yıllardan beri ilk defa oyların yüzde 41'inin üstünde bir nisbete erişmiştir. Türkiyedeki bütün seçimlerde bir yüzde 10 daima küçük partiler, bağımsızlar arasında paylaşıldığına göre CHP. nin büyük rakibiyle arasındaki fark yüzde 9'un altındadır. Demek ki oyların yüzde 4'ü gibi pek ufak bir ilerleme daha yapsa C.H.P. herkesi geride bırakacaktır. C.H.P. belki de kendi dahi farkında olmaksızın böyle bir istikametin üzerindedir. Köylerde C.H.P. arayı süratle kapatmaktadır. Merkezde bir hava değişmesi büyük şehirlerin sağlam kuvvetlerini umutsuzluk ve karamsarlıktan doğan "Canım. C.H.P. ye de boş ver'" umursamadığından kurtaracak, gerekli dinamizmi yaratacaktır.

Ama bunun şartı kısa vadeli şalisi yatırım hedefinden ayrılıp parti içinde bir fikir müktesebatına sahip başların elele vermeleri birleşmeleri, faal hale geçmeleridir.

Memleketin CHP 'den beklediği budur.

lirdi ,fakat gerçek, bütün bu yapılanlarla hesaplananların yanlış olduğunu bugün gün ışığına çıkarmış bulunmaktadır. Bu yanlışlık, İstanbulun ve fakir Belediyesinin, ancak herşey tezgâhlandıktan sonra, kafasına dank etmiştir ki işin acı yanı buradadır.

Yeni gelirler peşinde

Yapılan yayalara açılan ilk yeraltı _ geçidi, Hürriyet meydanına yakın Çarşıkapı geçididir. Yapımından önce ve yapımı sırasında trafik ferahlığı konusunda büyük umutlar bağlanan bu yeni geçitin, açıldıktan sonra işe yaramadığı görülmüştür. Bu ayın sonunda ve yılbaşından itibaren yayalara açılacak olan ünlü Karaköy yeraltı geçidi de, meydan ve geçit ortaya çıktıktan sonra, işe yaramazlığı gerçeği ile ilgilileri karşıkarşıya getirmiştir. Üstelik Karaköy geçidi, Çarşıkapı geçidine de benzememektedir. Çünkü çok kapalıdır ve Karaköy meydanının çehresini de büyük masraflarla değiştirme yoluna götürmüştür. Yanlışlık' geçidin ve geçide giden giriş ve çıkış kapılarının yayalarla vasıtaların hiç bir zaman çatışmayacağı bir ortamda değil, tam tersi, bunun dışında bir yerde yapılmıştır. Gelen ve çıkan yayalar, nereden bakılsa, vasıtaların önüne çıkmakta ve vasıtalar da her geçidin ağzında yayalarla çatışmaktadır.

Yaya geçitlerinin yer altına alınmasında Belediye iki yönden ilgilenmiştir. Birincisi ve baş kaygısı, trafik sıkışıklığı ile yayalar ve vasıtalar çatışmasını önlemektir. İkincisi ise, yeraltı geçitlerinde batıda olduğu gibi dükkânlar yapmak, bu konuda harcanmış paraları geri toplamak ve ilerde bütçeye ayrı bir gelir kaynağı sağlamaktır. Düşünce, birinci yönden pek bir başarıya ulaşamamıştır. İkinci yönden gelecek başarı ise, dükkânları olan bir geçit henüz tamamlanıp hizmete girmediği için karanlıktadır.

Kulağa Küpe

Bin dolar !

politikacının talihsizi, fikriyle değil de acaiplikleriyle gazete sütunlarına geçen politikacı olmalı. Ya acaiplikler de biterse?..

Eh, o saman da gelsin atmasyon. İste, bizim Gülek! NATO Genel Sekreteriyle bin dolara iddiaya girişmiş de kazanmış.

Atmasyon olduğu mu ne reden belli? Gülek ilâve ediyor: "Türkiyeye bin dolar kazandırdım!" Ayol, Güleği tanıyan herkes bilir ki bu doğru olsaydı bin doları görmek bir yana adını kimse duymazdı.

İstanbulda imar faaliyeti

Yıkan çok, ya yapan.?.

İşcan Belediyesinin, bütçe konusunda İşiçleri ve Maliye ile zaman zaman çatıştığı bir gerçektir. İki milyonluk bir şehrin Belediyesi, yetersiz bir giderle şehirlinin hizmetini döndürmeye çalışmaktadır. İstanbulda Belediyenin yapacağı iş çok, fakat bu işleri kotarıp ortaya çıkaracak para ise yoktur. Bu yüzden Belediye, kendi başına yeni gelir kaynakları arayıp bulmak zorunluğunu her zaman duymuştur ve duyacaktır da...

Yeni gelir kaynakları için Belediye, zaman zaman, gülünçlüklerle de' Heri atılışlar yapmaktadır. Bunlar arasında en dedikodulu olanı, "Hemşehrilik vergisi"dir ki, teklifi sırasında bile büyük gürültüler koparmıştır. Belediye, bu. konuda sürekli olarak bir arayış içindedir ve iki arada bir deredelikten de hiç bir zaman yakasını kurtaramamıştır. Sinema salonları sahiplerinin bilet fiyatlarına yapılmasını istedikleri zam teklifi, kamu oyunun tepkisi düşünülerek reddedilmiştir. Yiyecek satıcılarının teklifi yine bu yüzden kabule şayan görülmemiştir. Bu arada sessiz sedasız kabul edilen tek şey, bütün turistik ban çelerle parkların girişlerinin ücrete tâbi oluşudur ki, bu da Belediye lehine bir puvan değildir.

Bunların yanısıra Belediye, devamlı gelir kaynaklan arayışının sonunda bir başka yağlı kuyruk bulmuştur. Bu, eldeki mevcut tarihî, tarihî olduğu kadar turistlerin de ilgisini üzerine çeken bazı yerlerin bırakılmışlıklarından kurtarılması ve "para kesici" bir duruma getirilmeleri şekildir.

Çok taş, çok kuş vurur

İşcan Belediyesi, turistik yerlerin değerlendirilmesi ile yeni gelir kaynaklarını bulduğunu sanırken, Belediye içinde bir başka kol da yeni bir başka buluşla kamu oyu karşısına çıkmıştır. Bu, Belediyenin bundan böyle "Kaldıfim vergisi" de alacağı ve alması gerek tiği fikridir. Eldeki yeşil sahaları' düzleyip İki asfalt'çektikten sonra, bunları oto parkı haline getirerek para ardına düşen Belediye, ilk olumlu gelir hareketini bu kaldırım vergisi ile gösterecektir!

Vasıta sahipleri, Belediyenin düzenlediği oto parklara arabalarını bırakıp

ücret ödemektense, bunları kaldırım üzerine veya kaldırım kenarına park etmeyi tercih etmektedirler. Çünkü Belediye, oto parka girenden ücret almakta, kaldırım kenarı veya üzerine bırakılana ise karışmamaktadır. Fakat bundan sonra yalnız ara sokaklar ve evlerin kapı önlerine serbestçe vasıta parkı yapılabilecek, bunun dışındakiler ise normal oto parkta imişler gibi ücret ödeyeceklerdir.

Bu yeni karar bir bakıma Belediye için yararlı olabilir. Fakat yayalar için yine tıkanıklık yaratıcı ve engelleyicidir. Kaldırıma vasıta bırakmak, dünyada sadece Türkiyeye ait bir alışkanlıktır. Belediyeler bununla kesin olarak başa çıkamamışlardır.

Yeni karara göre, ara sokakları ve ev önleri dışında diğer kısımlara bırakılan arabalar için, tesbit edilecek oir sistemle, sahibinden belirli bir ücret alınacaktır. Ücret sistemi, sürekli olarak buralara vasıtalarını koyanların izlenmesine imkân vermediği için kesin olacaktır.

Kaldırımlara araba bırakanlardan aylık işgaliye karnesi istenecek ve bu karneyi gösteremeyenlerden ceza alınarak, vasıtalarım kaldırımlara bırakmaları önlenecektir. İşgaliye vergisi miktarı şehrin semtlerine olduğu kadar, arabaların tonajlarına göre de değişmektedir. Meselâ Şişlideki bir vasıta île Aksaraydaki, işgaliye vergisini değişik ölçülerde ödeyeceklerdir.

Turistik yerlerin daha ilgi çekici -yâni "gelir getirici"- bir duruma getirilmesi konusunda ilk ele alman yer, ünlü* Galata Kulesidir. İkinci olarak Kızkulesi de düşünülmektedir ama. bunun deniz ortasında oluşu ilgi çekiciliğini azaltmaktadır.

Galata Kulesi bir süredir kapalıdır Kapanış nedeni, kulenin tamire muhtaç oluşu ve bakımsızlık yüzünden gelecekte herhangi bir tehlike yaratması korkusudur. Belediye kuleyi onaracak içine iki asansör koyacak, iki milyon lira harcayarak, kuleyi sekiz ayrı bölüme ayıracaktır. Bu yeni bölümlerde lokantalar, pavyon, gazino ve turistik eşya satış dükkânları ile hatıra resim çekme ve çektirme yerleri bulunacak, ısınma ile aydınlatma daha değişik bir şekilde olacaktır.

İhalesi yapıldıktan sonra Galata Kulesi altı aylık bir süre sonunda açılacak ve Belediye -inşallah- yeni bir gelir kaynağına daha kavuşmuş olacaktır.

Ticaret

Bir ültimatom

Şu günlerde Bakanlar Kurulunu meşgul eden önemli konulardan

Bir "kepçeli" faaliyette

İstanbulun azrailli

birisini de muhakkak ki. Ziraat Bankası Genel Müdürlüğü tarafından Ticaret Bakanlığına gönderilen bir nevi "ültimatom" teşkil etmektedir. Henüz basma intikâl etmemiş olan bu 12 Kasım 1964 tarihli ve dört sayfalık ültimatomun altında Ziraat Bankası Genel Müdürü Akil Kitapçı ile Genel Müdür Muavini Hikmet Köymenin imzası bulunmaktadır.

Bir deyime göre Hükümete "rest" çeken Ziraat Bankasının mektubunda, açıkça, destekleme alımlarından şikâyet edilmekte ve Hükümetin kararı ile yapılan destekleme alımlarından dolayı bankanın bugüne kadar 600 milyon lira zarara uğradığı kaydedilmektedir.

Ticaret Bakanlığı kanalı İle Hükümete verileri ültimatomda, bu 600 milyon liralık zararın 370 milyon lirasının 154 sayılı kanunla. 230 milyon lirasının ise 250 sayılı kanunla konsolide edilmiş olduğu, 154 sayılı kanunla 10 yıl içinde likidasyonu öngörülen 370 milyon liranın faiz hesapları ile birinci tranşını teşkil eden 39 milyon liralık ilk taksitinin ise bugüne kadar tahsil edilememiş olduğu açıkça ifade edilmektedir.

Mektubun birinci kısmında, müdahale ve destekleme alımlarının geçen yıllar içindeki düzeni ve bu düzen muvacehesinde Bankaya yüklenen zorluklarla finansman engelleri belirtilmekte, en kısa zamanda bu konuda tedbir

T.C. Ziraat Bankası
Al sana bir furya daha

alınması lüzumuna işaret edilmektedir. Ayrıca, 1964 yılında alınan kararlara da değinilmektedir. Bu arada, 6617 sayılı kanun muvacehesinde Banka, sermayesinin 730 milyon liraya çıkarıldığı hatırlatılarak, 1963 yılı bilançosunun kağıt üzerindeki verilerinin hu sermayenin 727 milyon 194 bin liralık kısmının ödendiğini gösterdiği asıklanmaktadır. Bundan başka, 1963 yılı kesin hesaplarının brüt kâr olarak 140 milyon 814 bin 556 liralık bir seviyede bulunduğu, bu durum karşısında 1964 yılı bütçesinin 31120 mad de numarasında kayıtlı ödenek ifadeli 25 milyon liranın eklenmesi icabettiği belirtilmektedir. Ayrıca. Tarım Bakanlığı bütçesi içinde 33170 sıra numarasında bahsedilen ve Bankaya transferi gereken 20 milyon liralık fonun da realizasyonunun zaruri olduğu, ancak 1964 yılı sonuna gelinmesine rağmen bu konuda henüz bir işlem yapılmadığı açıkça bildirilmektedir.

Beklenen karar

Ziraat Bankası Genel Müdürlüğü, Ticaret Bakanlığı kanalı ile Hükümete verdiği ültimatomun son kısmında şöyle demektedir:

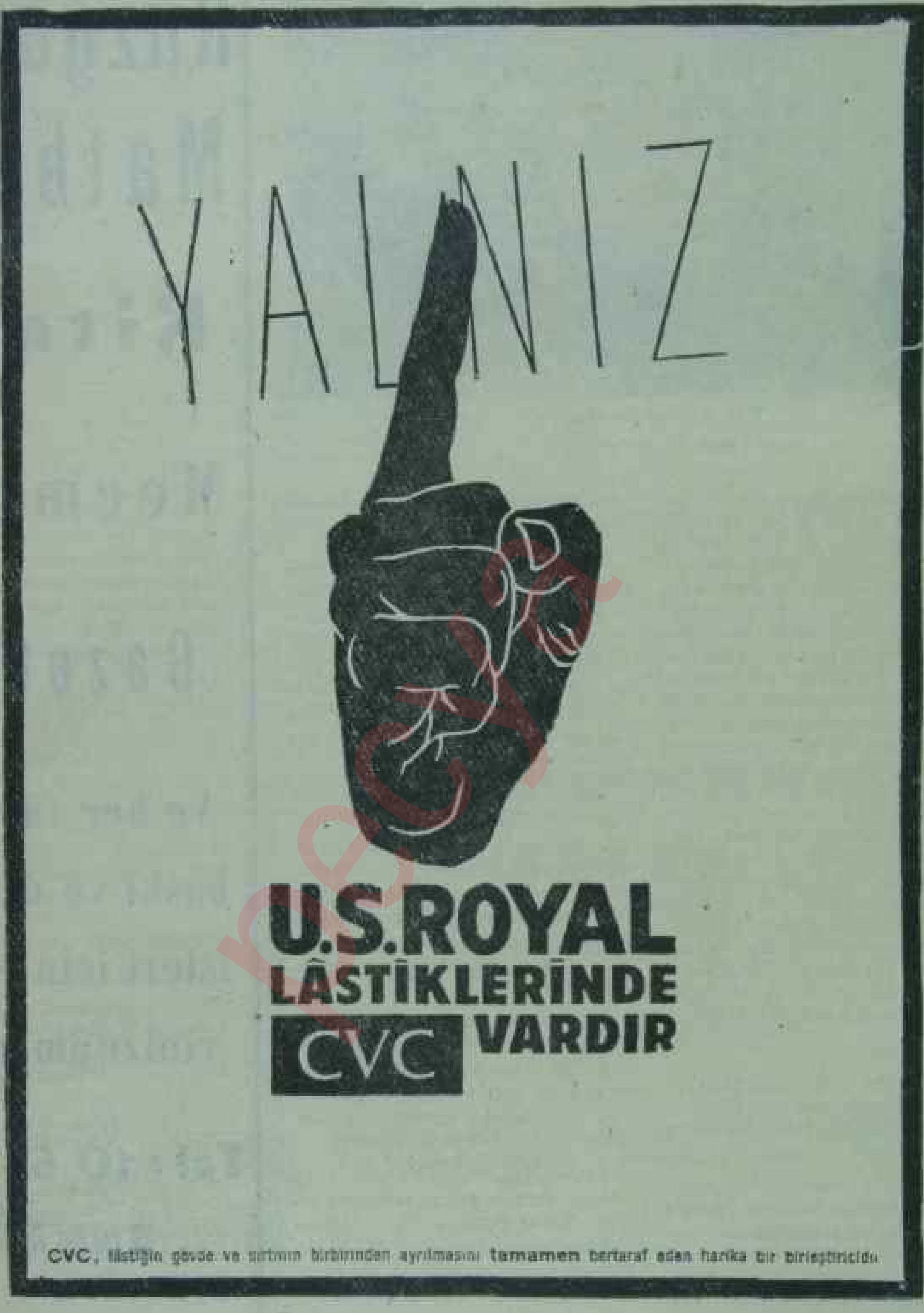
"Destekleme, müdahale mübayaalarında Hükümetçe kesin bir zaruret hissediliyorsa, bu mübayaaların teminde gerekli fiktif kredilerin Bankaya verilmesi zarureti vardır. Yukarıda açık açık zikredilen hesap rakkamları ve düzeni, Bankanın gerçek anlamda foraksiyoner olması imkânını kısmen de olsa kısmış durumdadır. Gene piyasa istikrarı ile ilgili kararların ve destekleme alışlarının statik ve metodik bir düzeni olması ve bunun Bankaca bilinmesi iktiza etmektedir.

Destekleme alımlarından ya vazgeçilmelidir veyahut bu alışlar külfetinin bugünkü düzende Bankaya tahmilinden sarfınazar edilmelidir. Destekleme mubayaalarında görülen yüzde 10,5 faiz, buna ilâveten stok masrafları, nihayet maliyet yüksekliği, ran tabi düzen içinde işlemlerin seyrine müsaade etmemektedir.

Şayet destekleme mübayaalarının devamında kaçınılmaz zaruret müşahede ediliyorsa, bu yolda Bankaya yeni imkânlar tanınacağı gibi, hesapların işlemesi temin edilmeli, ayrıca bu işlemlere mahsus olmak üzere Merkez Barakasının yüzde 2,5 faizli reeskont kredileri faizleri yüzde 1 olarak ayarlanmalıdır.

Nihayet ihracat düzeninde yapılan destekleme alımları için ihracatçı birlikleri ile müştereken yürütülecek bir zarar fonu tesis edilmelidir. Bu zarar fonu hesaplarının matlupları sağlanmalıdır."

Yurdumuzun iktisadî düzeni bakımından oldukça önemli sayılması gereken Ziraat Bankası Genel Müdürlüğünün Hükümete bu açık restinin etkileri ne olacaktır, şimdiden birşey söylenemez. Fakat bu rapordan sonra Hükümetin, Ege Tütün piyasasının açılması arifesinde, takip edeceği hattı hareket ve politika, Egeli tütün müstahsilini fazlasıyla ilgilendirmekte ve alınacak kararlar merakla beklenmektedir.

YALNIZ
U.S. ROYAL
LÂSTİKLERİNDE
CVC
VARDIR
CVC, lâstiğin gövde ve sırtının birbirinden ayrılmasını tamamen bertaraf eden harika bir birleştiricidir

YAYINLAR

İKİYİZ YILDIR NEREN BOCALIYORUZ?

Niyazi Berkes'in incelemesi, Yön Yayınları X, İstanbul Vatan Gazetelik ve Matbaacılık Matbaası, küçük boy 170 sayfa 5 lira. 1964).

Türkiye neden birtürlü kalkınamamaktadır? Neden birkaç yüzyıldan beri çeşitli kalkınma hamleleri yapıldığı, yapılmaya çalışıldığı halde Anadoluda oturan insanlar, bir zamanların medeniyet öncüleri, ünleri kıtalara yayılmış bir millet kalkınamamakta Yirminci yüzyılın ikinci yarısında adı dünyanın en geri on memleketi arasında sıralanmaktadır? .

Bu toprak cevherini mi yitirmiştir? Bu toprağın insanları, onulmaz bir derde mi müptelâ olmuşlardır? Yoksa devamlı olarak birtakım diş etkiler mi bu toprağın üstünde yaşayanların ellerini kollarını bağlamaktadır? Ne olmaktadır da daha dünün sömürgeleri Mısırlar, Cezayirler. hâttâ ve hattâ Kongolar, Tanganikalar dev adımları ile kalkınırken Türkiye bocalamaktadır?

Türkiyede şimdiye kadar bu sorumların ve benzerlerinin üstünde çok durulmuştur. Soruya iktisadî açıdan, tarih açısından, politika açısından, sosyal açıdan cevap vermeye çıkanların da sayısı bîr hayli fazladır. Ne var ki, bütün bu çabalara rağmen şöyle doğru dürüst bir cevap verilebilmiş değildir. Bu yolda hep bir takım cevap verme cevap bulma teşebbüsleri yapılmıştır.

Profesör Niyazi Berkes. "İkiyüz yıldır neden bocalıyoruz"' adlı kitabının önsözünde konuya söyle giriyor:

"Türkiyenin bugün karşılaştığı meseleler, Birinci Cihan Savaşından sonra artık kesin olarak gerçekleştirmeyi göze aldığı bir toplum ve uygarlık devriminin tamamlanmamış olması yüzünden, İkinci Cihan Savaşında ve ondan sonraki yıllarda ortaya çıkmış olan, bu devrimin yürütülmesine karşı çevrilmiş bulunan hareketlerin yarattığı sonuçlardır. Şu halde, bugünkü meselelerin doğru bir teşhisini yapmak, olumlu çareleri bulabilmek için bu devrimin gerçek niteliğini ve onu durduran kuvvetlerin neler olduğunu anlamak gerektir."

Gene ayni önsözde Berkes, konuyu ele alışını şöyle' açıklıyor: "Bu devrimin niteliğinin anlaşılması için de onu daha öncelerden hazırlayan tarihî akışı gözden geçirmeyi faydalı buluyoruz. Konuya tarihsel bir açıdan girişmekle gidişin ne olduğunu, bu gidişi köstekleyen engellerin neler olduğunu bu engeleri kaldırmak yolunda geçmışte yapılan çabaların neler olduğunu, bunların nasıl devir devir az çok farklarla tekrarlanıp durduğunu göreceğiz. Böyle az çok farklarla tekrarlanmalar varsa, dernek ki Türk devriminin gelişmesini' köstekleyen ve hattâ garip bir çelişme eseri olarak bu gelişme uğruna, yapılan şeyleri ulusal' varlık için' zararlı bir hâle sokan bir takım belirli etkenler vardır. Bunun için bu yazıların amacı. Türk evriminin ve zaman zaman yapılan devrimlerin tarihini yazmak değil, bu gelişimin ana meselesini yakalamak, bunun çözümlenmesi için yapılan teşebbüsleri yıpratan veya tesirsiz, hatta bazan zararlı bir hale sokan şartları tesbit etmektir."

Kitabı okuduğunuzda göreceksiniz ki Niyazi Berkes bu hususta geniş ölçüde başarılı olmuştur.

İlhami SOYSAL

BEKLENEN KİTAP

Dr. Hüseyin ATAY. İbrahim ATAY ve Mustafa ATAY'ın hazırladıkları ARAPÇA-TÜRKÇE BÜYÜK LÜGAT çıktı.

Fiyatı : 17,5 liradır.

Adres: İlahiyat Kitabevi Hacı Bayram Cad. No: 13 ANKARA

P.K. 7 Anafartalar

(AKİS — 1390)

Kulağa Küpe

BİR KARIŞ TOPRAK

Samim Kocagözün romanı, Ataç Kitabevi yayınları 66, İstanbul 1964, Ersa Matbaası, orta boy 160 sayfa 5 lira, İsteme adresi: Ataç Kitabevi, Ankara cad. 45 - İstanbul.

SULTAN İKİNCİ ABDÜLHAMİT VE KOMİTECİLER

Nizamettin Nazif Tepedelenlioğlunun tarihî araştırması, Bedir Yayınları 23, İstanbul Nureddin Uycan matbaası 1964, 568 sayfa 15 lira, İsteme adresi: P.K. 1060 - İstanbul.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Batılılar

Sonun başlangıcı

Potomac ırmağı kenarındaki amerikan başkenti, bu haftanın ilk günlerinde, Atlantiğin ötesinden gelen çok önemli bir ziyaretçi ağırladı. Bu ziyaretçi, İngilterenin yeni Başbakanı Ha-Harold Wilson'dı. Wilson, yanma Dışişleri ve Savunma Bakanlarını da alarak yüksek kademeli amerikan yöneticileriyle, bu arada da Başkan Johnson'la görüşmeler yapmak üzere Washington'a gelmişti. Şu satırların yazıldığı sırada ingiliz - amerikan görüşmeleri hâlâ devam ediyor, fakat basma bu konuda hiçbir aydınlatıcı bilgi sızmıyordu.

Bununla beraber, Başbakan Wilson'in Başkan Johnson'la yaptığı görüşmelerde ağırlık noktasının bundan bir süre önce Birleşik Amerika tarafından öne sürülen çok taraflı vurucu kuvvet tasarısı olduğu kimsenin meçhulü değildir. Bilindiği gibi Birleşik Amerika, batılı dostlarının kendi başlarına bir atom arsenali kurmasını önlemek ve Federal Almanyanın hiç değilse ortak bir vurucu kuvvete katılarak bu atom çağında kendini yalnız bırakılmış olmak duygusundan kurtarmasını sağlamak amacıyla, geçen yılın başlarında, 25 su-üstü gemisinden kurulacak bir ortak filo fikrini ortaya sürmüştü. Bu ganilerin herbiri Polaris füzeleriyle mücehhez olacak, her NATO üyesi devlet, filoya asker vereceği gibi, giderlere de katılacaktı. Fransayı kendi başına bir vurucu kuvvet sahibi yapmağa çalışan Başkan De Gaulle, bu teklifi, Avrupanın Birleşik Amerika tarafından verilen füzelere dayanan bir savunma düzeni kuramıyacağını, eğer bu kuvvete güvenip kendi başına bir vurucu güç sahibi olmazsa amerikan hegemonyası altına gireceğini öne sürerek, hemen reddetmiştir. Buna karşılık Federal Almanya da, milletlerarası andlaşmalar gereğince bağımsız bir atom kuvveti kuramıyacağına göre, Amerikanın teklifini bir can kurtaran simidi olarak karşılamıştır. Bugün Paris ile Bonn arasındaki münasebetlerin soğuması, De Gaulle'ün tahıl fiyatlarım bahane ederek Ortak Pazardan çekileceğini ileri sürmesi, hep bu vurucu kuvvet konusunda çıkan görüş ayrılığı yüzündendir.

Yeni zemin yoklamaları

İngiltereye gelince, Muhafazakâr hükümet ortak vurucu kuvvet tasarısına açıkça karşı olmamakla beraber, uzun süre kesin durum alamamıştır. Bugün işbaşında bulunan İşçi hükümet ise herşeyden çok, sırtındaki bağımsız atom arsenalinden kurtulup savunma giderlerinde kısıntı yapmak peşindedir. Washington'un öne attığı çok taraflı vurucu kuvvet tasarısı, eğer bazı değişiklikler yapılırsa, bu kısıntıyı sağlayacak en elverişli formül gibi görünmektedir. Gerçekten, eğer bu ortak vurucu kuvvet İngilterenin şimdi elinde bulunan çekirdekli silâhlan, yapımı ve bakımı çok pahalı ağır uçakları ve Polaris denizaltılarını kapsayacak, bunların giderlerini NATO'nun sırtına yükleyecek biçimde değiştirilirse, İşçi hükümet istediği kısıntıyı kolayca sağlamış olacaktır. Bunun için, Başbakan Wilson 25 su-üstü gemisinden kurulu bir ortak kuvvet yerine, Polaris denizal-

(İlancı

ısından, uçaklardan ve karada üslenmiş füze birliklerinden kurulu bir Atlantik kuvveti tasarısını ileri sürmektedir. Üstelik, bu kuvvet içinde Batı Almanya çok taraflı vurucu kuvvet üzerindeki kadar söz sahibi de olmayacaktır.

Başbakan Wilson'ın bu hafta başında Başkan Johnson'la yaptığı görüşmeler sırasında bu yeni tasarıyı ortaya koyduğu ve tartışıldığı sanılmaktadır. Ancak, ortak bir vurucu kuvvet konusu yalnız iki devleti değil, bütün NATO üyelerini ilgilendirdiği için Başkan Johnson'ın bu tasarıyı bir kalemde kabul veya reddetmesi beklenemez. Bu bakımdan, Washington görüşmeleri bir anlaşmadan çok karşılıkla görüşlerin açıklanması ve tartışılması için yapılmıştır denilmektedir. Bu görüşmeleri, muhtemelen, batılı başkentlerde yapılacak yeni zemin yoklamaları izleyecektir. NATO içinde şu veya bu şekilde bir ortak vurucu kuvvetin kurulması, açıkça anlaşılıyor ki, bugün -Fransa hariç- bütün NATO üyelerini meşgul eden en önemli meseledir. Fakat bu mesele üzerinde bir anlaşmaya varmak çeşitli çıkarların ve görüşlerin çarpışması yüzünden hiç de kolay değildir. Eğer Wilson'ın gayretiyle başlayan yeni görüşmeler dizisi de olumlu bir sonuca ulaşamazsa, batıdaki çatlaklar alabildiğine genişleyecek demektir.

Sudan

Karışıklık devam ediyor

Bundan kısa bir süre önce askerlere karşı yapılan bir sivil hükümet darbesine sahne olan Sudan başkenti Hartumda yeni karışıklıklar olmaktadır. Gelen haberlere bakılırsa içişleri Balkanı Clement Mboro'nun, hükümetin politikasını Güney Sudan halkına anlatmak üzere çıktığı geziden başkente döndüğü sırada ve Mboro'yu getiren uçağın indiği alanda başlayıp sonra bütün şehre yayılan gösteriler sırasında otuza yakın insan ölmüş, yüzlerce kişi de yaralanmıştır. Yayınlanan resmi bildiriye göre, Hartumda yaşayan güneyliler, kendisi de bir güneyli olan İçişleri Bakanını karşılamak üzere Hartum hava alanında büyük bir kalabalık halinde toplanmışlar ve bu sırada halk arasında Mboro'nun kuzeyliler tarafından öldürüldüğü söylentisi yayılmıştır. Bunun üzerine büyük, bir öfkeye kapılan halk önce hava alanındaki binalara hücum ederek kapı ve pencereleri kırmış, mobilyaları parçalamış, sonra da otomobilleri tahrip etmeye başlamıştır. Daha sonra şehrin içine yayılan güneyliler Sudan Hava Yollan şirketinin merkez binasını yerle bir etmişler ve bir basımevini ateşe vermişlerdir. İşe polis karışınca çarpışmalar başlamış ve ölümlerle yaralanmalar olmuştur.

Bu olay üzerine Sudan hükümeti bütün ülkede her çeşit gösteri yürüyüşlerini ve siyasî toplantıları yasaklamaya karar vermiştir.

Bütün bu olup bitenler bugün Sudanın güneyi ile kuzeyini birbirinden ayıran etnik ve dinî duyguların nekadar gergin olduğunu bir kere daha açıkça ortaya koymuş bulunmaktadır. Sudanın güneyinde yaşayan üç milyonu aştan zenci, kuzeydeki müslümanların kendilerini ezmeye çalıştığını ileri sürmektedirler. Müslümanların zenciler karşısında takındığı tavır, General Abbud rejiminin devrilmesinde büyük bir Pol oynamıştır. Son olaylar, sivil idare-

nin de güneylilerin itimadını henüz kazanamadığını göstermektedir. Nitekim Sudan Başbakanı Sun el-Hatm, bundan bir süre önce Hartuma çağırdığı güneyli temsilcileri yeni rejimin iyiniyetine inandırmağa çalışmaktadır. Oysa güneyli temsilciler sözden çok davranışlara dikkat ediyor olmalılar ki, yeni Anayasaya kendi haklarını teminat altına alacak hükümler konulmadıkça önümüzdeki Mart ayında yapılacak genel seçimlere katılmama kararını vermiş bulunuyorlar. Eğer bu karardan vazgeçmezlerse, bütün genel seçimler felce uğrayacak ve Sudanda normal demokratik rejimin kurulması güçlesecektir.

Arjantin

Dimyata pirince giderken..

Dundan bir süre önce bütün dünyaya 1964 yılı sona ermeden Arjantine döneceğini ilan eden eski Arjantin diktatörü Peron, bu sözünü gerçekleştirmek için yaptığı ilk denemede tam bîr başarısızlığa uğramıştır. Arjantinden kovulduktan sonra Madrite yerleşen Peron, geride bıraktığımla hafta içinde bir ispanyol uçağıyla Brezilya başkenti Rio-de-Janeiro'ya uçmuş, fakat oradaki hava alanında ondokuz saat bekletildikten sonra yoluna devam etmesine izin verilmemiş ve yeniden İspanyaya gönderilmiştir. Bu olayın Lâtin Amerika ülkelerinde yarattığı huzursuzluğu gören İspanyol hükümeti şimdi Peronu yeniden Madrite kabul edip etmemeyi düşünmektedir. Peron, şu satırların yazıldığı sırada Sevilla'da mecburî ikamete tâbi tutulmuş bulunmaktadır.

Peron
Evdeki pirinçten de oldu!..

Peronun yaptığı bu başarısız denemenin eski diktatörün itibarına büyük bir darbe indirdiğine şüphe , yoktur., Gerçekten, bundan dokuz yıl önce Arjantinden kovulan Peron, kendisinin yerine gelenlerin çıkarcı ve başarısız yönetimi yüzünden her geçen yıl biraz daha çok itibar kazanmış ve aranmaya başlanmıştı. Şimdi Peron Arjantine dönmek için yaptığı denemenin görünüşü kurtarmak için hazırlanmış bir düzen olduğu ve eski diktatörün hiçbir zaman gerçekten geri dönmeyi düşünmediği yolundaki söylentiler kuvvetlendikçe, ona ümit bağlayanlar da büyük bir hayal kırıklığına uğramış bulunuyorlar.

Bununla beraber, Peron dönse de dönmese de, peronculuğun Arjantinde büyük bir kuvvet olduğuna şüphe yoktur. Eski diktatörün yaptığı dönüş denemesinin, eğer çıkarılan söylentiler doğruysa, düzeninin başarısızlığa uğraması, belki bir bakıma peroncu akım için hayırlı bile olmuştur. Çünkü aradan geçen dokuz yıl içinde köprülerin altından çok sular akmış, Arjantin peroncuları Peron olmadan da başarılı sonuçlar almışlardır. Peronun yokluğu, olsa olsa, yeni bir lifler mücadelesi gerektireceği için önemlidir. Bu mücadeleden İngiliz İşçi Partisi tipi bir sosyalist parti kurmak taraflılarının galip çıkacağı umulmaktadır. -Buna karşılık peroncular arasına sızan marksçılar da kendi adaylarını öne sürmeye çalışacaklardır.

Önümüzdeki Mart ayında yapılacak seçimlerde eğer peroncular aslan payım alacak okurlarsa, Peronun dönüşü ve peroncular arasında yeni liderlik mücadelesi konusunda daha çak mürekkep akacak demektir.

Tüli'den haberler

Aralık ayının girmesiyle beraber Ankarada balo mevsimi başladı. Geçen hafta cuma akşamı Ankara Patasın üst salonlarında geleneksel Mülkiye balosu verilirken, aşağıda, pavyonda da Azize St. Barba'nın hatırasına izafe edilerek bütün dünyada yapılmakta olan Madenciler balosu vardı. Cumartesi gecesi ise aynı salonlarda Türk - Amerikan Kadınları Deme ğinin yıllık balosu gecenin geç saatlerine kadar sürdü.

Cuma gecesi iki balonun aynı binada olması bazı karışıklıklara yol açtı. Her ilki balonun misafirleri diğer salona geçtikleri zaman bazı tatsız hâdiseler de olmadı değil. Meselâ Mülkiyelilerin toplantısından aşağıya, pav yona inen üç kişi ile Madencilerden biri arasında çıkan kavga kanlı bir hal aldı ve taraflar geceyi karakolda tamamladılar.

Madenciler balosu oldukça kalabalıktı. Gecenin eğlenmekten ve dans etmekten yılmayan misafirleri arasında, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Hüdai Oral ve eşi, Gümrük ve Tekel Bakanı Mehmet Yüceler ve esi, Koç müessesesi müdürlerinden Enis Tokcan ve eşi Nazlı Tokcan, Kemal Noyun ve eşi dişçi Dana Noyan, Behzat Firuz, Besim Üstünelin yerine tâyin olunan yeni Plânlama Dairesi Koordinasyon Başkanı Cevdet Akanın - Akarun daha ziyade, etrafı tetkik etmekle meşguldü -, Muammer Şenkart ve uzun boylu, dantel blûzlu eşi, Ferit Kromer ve eşi Yuta Kromer, Cafer Zadil ve eşi Mediba Zadil, Bahri Savaşkan ve - Tardım Sevenlerin eski ve çok faal üyelerinden - eşi Nafia Savaşkan, eski Philips'çi Ali Ülfeti ve eşi Hayriye Ülfeti. Orhan Kısakürek ve yeni" eşi Gül Kısakürek, Yusuf Gürata ve eşi Semiha Gürata, Necdet Egeran ve eşi Sabriye Egeran varlardı. Hepsi de geç saatlere kadar baloda kaldılar.

NİŞAN —Başbakan Yardımcısı ve CHP Genel Sekreteri Kemal Satırın küçük kızı Beril, karikatürist - mimar Güngör Kabakçıoğlu ile nişanlandı. Geçen haftanın sonunda cumartesi aksamı Satırların evinde yapılan sade törende, gençlerin parmaklarına nişan halkalarım İsmet İnönü taktı. Böylece Kemal Satır ikinci defa kayınpeder olmaktadır. Satırın her iki damadı da mimardır.

Geçen hafta cumartesi gecesi yapılan Türk.- Amerikan Kadınları Derneğinin balosu, her yılkine göre oldukça sönük geçti. Orkestra- anlıyanlarca bir mâna ifade etmiş olsa bile - çoğunluk için, rahatsız edecek kadar gürültülüydü.. Piyango organizasyonu, maalesef, birçok baloda olduğu gibi berbattı. Buna mukabil yemekler çok güzeldi. Bir amerikalı tarafından gösterilen kukla ise çok ilgi çekiciydi.

Amerikan Büyük Elçisi Mr. Hare ve eşi ile Cumhurbaşkanımız Gürsel balodaydılar. Baloda gerek amerikalı, gerekse türk, pek çok üniformalı zat göze çarpıyordu. Balonun pek eğlenceli geçmeyişi yüzünden, dâvetlilerin çoğu, geceyi. Süreyyada ve Klüp Yasarda tamamladılar.

Klüp Yaşar, geçen hafta cumartesi gecesi, her zamanki gibi gene çok kalabalıktı. Ayrıca, balolarda hız larını alamayanlar da soluğu Yaşarda almışlardı. - Bu lokal bu yıl, emsalinin yerini alacağa benziyor. Sık gidenler, "biraz da fiyatlarda insaflı davransa, diyorlar.

O gece, eski gazetecilerden Ümit Atay, yanında güzel hanımlarla gelmişti. Pek çok eğlenir görünüyor ve sık sık dansediyordu. Güngör Garan, Leylâ Berki ve Berk Koçer birlikte gelmişlerdi. Leylâ Berkinin üzerinde panter desenli, yakası kürklü, arkasında panosu olan değişlik bir elbise vardı. Muzaffer İlkârın eşi, kızı ile beraberdi. Baba İlkar yanlarında yoktu. Dr. Sami Solu, pırıltılı elbiseli eşi Feza Solu ile balo dönüşü geldiler. - Solu ailesi bu yorgunluk ve uykusuzluğun acısını çıkarmak için her halde birkaç gün akşamları sekizde yatarlar -. Mühendis Feyyaz İnceer ve eşi Ayşe İnceer de geç, saatlere kadar Yaşarda kaldılar,. Dostları, "Gün, düzleri Elçilikte çok yorulan bayan İnceerin geceleri de bu kadar gezmeye nasıl hali kalıyor?" diyorlar.

Yine geçen hafta Cumartesi gecesi Süreyyada da pek çok kalabalık vardı. Can Okan ile Hatice Okan ar-

kadaşlarıyla gelmişlerdi. Süheyl Deniz ile Erol Pekcan, büyük bir grup halinde eğleniyorlardı. Balo dönüşü gelenlerden Nevzat Çeliker ile eşi Refia Çeliker ve manken, seramikçi, ressam Tülin Tezgören ile eşi Orhan Tezgören, mühendis Ferit Ali Örs ve eşi Helen Örs, Erdoğan Bigat ve Erdem Bigat ile gecenin en şık, en güzel kadını İstanbullu Serra Yazıcı, kızı ve damadı varlardı.

Amerikan Üniversiteleri Türk Mezunları Derneği yıllık genel kurul toplantısını haftanın başındaki pazar günü Türk - Amerikan Derneği salonlarında yaptı. Başkanlığa Dr. Sami Solu, Başkan yardımcılığına Tumpane şirketinden yüksek mühendis Necati Gözübüyük seçildiler. Seçimlerden sonra, Pan American'ın New York enternasyonal fuarı hakkında bir film gösterildi. Pek beğenilen filmden sonra da delegeler, hazırlanan büfede ağırlandılar.

Türkiye Ev Ekonomisi Derneği, geçirdiğimiz hafta cumartesi günü, Sümer sokaktaki dernek binasında genel kurul toplantısını yaptı. Başkanlığa - kendisi toplantıda bulunmadığı halde - ittifakla yüksek ziraat mühendisi Muallâ Akarca seçildi. İdare heyetine de. Şebabettin Akıllıoğlu. Sevim Erkaslan, Güngör Gözübüyük, Turan Şenel, Bihin Anter, Melâhat Çizmeci, Süheylâ Alaybek, Ayten Yiğitsubay, Gülperi Yargucu, Kemal Sarıibrahimoğlıı ve Nuran Ünal seçildiler.

C.H.P. Kadın Kolları Merkez Yönetim Kurulu, 11 Aralık 1964 cuma günü saat 15 için Sanatsevenler Kulübünde bir tanınma çayı tertipledi.

Perdesini önceki hafta içinde açan Özel Kadıköy Tiyatrosu, ikinci temsili olan "Konserve Asker" oyununa başladı. Bu münasebetle yapılan basın gecesine gazetecilerden ziyade Kadıköy sosyetesi akın etmişti. Genç fabrikatörlerden Mazhar Süleymangil ile güzel eşi İnci Süleymangil. Anadolu Ajansının genç muhabiri Ünal Menderes ve cici. pek tatlı esi Yayla Menderes ile beraberdi. Bu arada hemen her toplantıya karısı ve kızıyla gelmekle ün yapmış olan mimar Bedri Uçar bu defa bir erkek arkadaşıyla yalnız gelmişti. Bariton Mete Uğur, spor kıyafetiyle göze çarpıyordu. Gani Süleymangil ile eşi Birsen Süleymangil bir diplomat ve eşi kadar titiz giyimliydiler.

Geçtiğimiz hafta cuma sabahı üç arabalık bir kafile, Mamak yolu üzerinde ilerliyordu. Arabaların yanlarında, Kızılayın forsu olan küçük beyaz bayraklar sallanıyordu. En arkadaki gri kamyonetin içi, 700"e yakın küçük kalbi sevindirecek eşya ile doluydu. Nihayet kafile Karaağaç okulunun önünde durdu. Arabalardan inenler, bek leşen küçük yavruları sevdikten sonra içeri girdiler.

Eşyalar okulun en büyük odasına yığıldı ve gelen heyetten Reşat Önan eşyaları yaşlara, cinslere göre tasnif etmeğe başladı. Eşyalar içinde küçük iç çamaşırlarından paltolara kadar her şey vardı. Biraz sonra bahçede sıralanmış öğrencilerin yanına gidildi ve heyet başkanı, Kızılay Genel Sekreteri Babın Ardahan bir konuşma yaptı. Sonra çocuklar birer şiir okudular. Daha sonra da kafile mensuplarından Kızılay Genel Merkezi Gençlik Müdürü Dr. Mehmet Kengerli, Hayrettin Vardar, yük sek mimar Güner Acar, Ankara Belediye Meclisi üyesi bir hanım ve bir yazar hanım, çocuklarla ayrı ayrı konuştuktan sonra okuldan ayrıldılar.

•

Bir süre önce, yılbaşını da burada geçirmek üzere, Ankaraya gelen Füsun Manyas, ani bir kararla İstanbula döndü.

●

Her yıl çok yeni ve çok güzel filmler gösteren Fransız Kültür Derneği bu yıl da faaliyetine başladı. Gösterilen ilk iki film hakikaten çok güzeldi. Fakat -nedense- bir haftadır Rendir festivali dolayısıyla gösterilen filmlere pek rağbet edilmiyor. Filmlerin ortasında salonu terkedenlerin sayısı da epeyce fazla. Şimdi Sine - Klüpün müdavimleri, güzel filmler gelsin diye ay başım bekliyorlar.

●

Giresun milletvekili Naim Tiran, Yugoslav hükümetinin davetlisi olarak yirmi günlük bir Avrupa gezisine çıktı.

•

Türkiye Büyük Millet Meclisinin bu hafta salı günkü oturumunda özellikle Doğum Kontrolü konusu tartışıldığı için dinleyici sıraları oldukça doluydu. Buna mukabil bütün oturum müddetince milletvekili sayısı 47'yi geçmedi! Bir ara milletvekillerinin izin ve raporları oya konuldu. Bu iştirak nisbetini görünce insan, "bu izinlere ne lüzum var?" diye düşünmekten kendini alamıyor.

Eğitim

Gecekondu okullar

Kıvırcık saçlı küçük kız gözlerini açmış, büyük ambalaj kutularından çıkanlara bakıyordu: renk renk, ısıtıcı paltolar, ceketler, sveterler ve renk renk boyalar, kalemler, defterler birbirlerini izliyor, odanın bir köşesine yığılıyordu. Küçük kız elini uzattı, tek bir kalem aldı.

Kızın adı Fatma Zileli idi, dördüncü sınıfa gelmişti ve en çok resim boyamasını seviyordu. Başka çocuklar da bir solukta, Fatmanın etrafını sarıverdiler. Onlar da çeşitli okul araçlarını aynı zevkle seyrediyorlardı.

Olay, geride bıraktığımız hafta içinde, Ankaraya 10 kilometre uzaklıkta, Mamak civarındaki Karaağaç ilkokulunda geçti.

Karaağaç İlkokulunda Kızılayın hediyeleri dağıtılıyor

Mürüvvete endaze olmaz ki...

Tepelerin tepesinde kurulmuş olan Karaağaç ilkokulunun havasına ve manzarasına, doğrusu, diyecek yoktur. Gecekondular, öbek öbek serpilmiş çiçekler gibi, etrafını sarmıştır. Hergün 700 çocuk, incecik yollardan işte on tepeye tırmanmakta ve okumaya gelmektedir. Çamur ve soğuk olmayınca, ellerinde bir dilim ekmek, ceplerinde de birkaç bilye bulununca, bu çocukların keyiflerine diyecek yoktur. Şiirler ezberlerler ve yüreklerinde, büyük adam olmanın umudunu beslerler. Gerçi sınıflar çoğu zaman soğuktur, duvarlar boyasız ve rüzgârın sesi korkutucudur ama, sınıflar bu kadar kalabalık olunca insan nasıl olsa ısınır, sora kitaplar da, öğretmenler de onları sık sık başka dünyalara götürürler. Okul binası önceleri hapishane imiş. Gecekondular çoğalıp da tepeler evlerle dolunca, binayı değerlendirmişler. Ama bazı odaları hâlâ o aynı sıkıcı havayı taşımaktadır.

Gelsin Kızılay!

O gün okul kızılay bayrakları ile donatılmış, öğretmenler çocuklara kızılay hakkında bilgi vermişlerdi. Kızılay bayraklı mavi araba tepeye sapınca, çocuklar işi anladılar. Öğretmenler çocukların arasında üşüyenler, defteri balemi olmıyanlar için Kızılaya başvurmuşlardı. Bilge öğretmen, "Çocuklara yardım yapılır, büyüyünce çocuklar da başka çocuklara yardım yaparlar" demişti. Küçük bir kız, anbalâj kutularından çıkan minimini iç çamaşırlarını görünce:

"— Kardeşime ne iyi olur!" diye mırıldandı.

Dinliyenlerin gözleri yaşarmıştı. Ama öğretmenler bu hale oldukça alışıktılar. Bazı çocukların, beslenme saatinde sütlerini içmiyerek kardeşlerine götürdüklerine şahit olmuşlardı. Hemen hemen bütün çocukların beş - altı tane kardeşi vardı. Ama gine çoğunun yakaları temiz, çoğu kurdeleli, çoğu hayatından memnun görünüyordu. İsmail Kosova, Bayram Aşılıoğlu, Birsen Yılmaz ve küçük Fatma, misafirlere neşeli gürler okudular. İkinci sınıf öğrencisi Ercan Döner, başını önüne eğmiş, sessiz sessiz dinliyordu. Miminimi siyah önlüğünün altından beyaz gömleğinin kolalı yakası ve kolalı kol kapaklan görülüyordu. Arkadaşları küçük Ercana şaşıyorlardı. Etrafta diz boyu çamur olsa, Ercanın ne pantalonunda, ne de elinde - yüzünde bir leke görülürdü. Ercanın annesinden başka daha pek çok anneler, çocuklarına böyle özenmişlerdi. Öğretmenle konuşmaya gelen bir anne :

" —Biz çocuklarımızı okutmak için şehre geldik" dedi.

Daha altı tane çocuğu vardı. Hepsi okumak istiyecekti ve çaresiz, gecekondu mahallelerinde sobasız, araçsız, sırasız gecekondu okullar türeyecekti.

Moda

Şeffaf elbiseler

Tül, dantel ve muslin teker teker ve karışık olarak yılın modasını meydana getirmektedir. Bütün gün sveter - etek içinde dolaşan kadın, akşam saat 20 'den sonra biraz açılmak, eskinin "esrarlı kadın" ını hatırlatmak ihtiyacını duymaktadır. Hattâ önümüzdeki aylarda ev pantalonları bile şeffaf kumaşlardan yapılacak ve kadına, daha fazla kadın görünme imkânım verecektir.

Tüller ve muslin yazın ortaya atılan ve pek uygulanamıyan üstsüz elbiselerin de daha mükemmel bir şekilde yerini tutmuş görünmekte ve dekolte merakını bazen en son hadde kadar götürmektedir. Meselâ vücudu sıkmadan saran siyah dökük yünlüden yapılmış bir elbisenin, göğüs kısmı dahil, üstü siyah dantelden yapılmıştır ve dantelin bazı yerleri teni bütün çıplaklığı ile göstermekte, bazı yerde örtmektedir. Elbiseye "göremezsin" ismi takılmıştır. Gine çeşitli tül, muslin ve dantel oyunları ile dekoltelerle alabildiğine oynanmıştır.

Bu tip elbiselerle moda olan makyaj da ilginçtir: gözler esrarengiz ve çok boyalıdır. Saçlar kısacık, flû ve ondülelidir. Mücevherler - tabii yalancı olmak şartıyle - çok fazla, çok büyük, değişik ve göz alıcıdır.

Romantik şeffaflık ince pliseli, kapalı yakalı, hattâ kollu muslin elbi-

seleri ortaya atmış, eski zamanı hatırlatan şeffaflık ise kapalı yünlü elbiselerin kollarını ve yakalarını şeffaf, pliseli garnitürlerle süslemekle yetinmiştir.

Parisli bir terzi :

"— Peki ama, entelektüeller nasıl açılacaklar?" diye sormuş ve cevabını gine kendisi vermiştir:

"— Değişik şekilde!..."

Değişik şekil, çıplak vücudu gösteren büyük delikli bir örgü bluzdur ve meselâ dümdüz siyah bir pantalonun üzerine giyilmektedir veya bluz uzun kollu bir dantel bluzdur da, farklı olarak, dantelden bir de kapüşonu vardır. Bazen dümdüz şömizye bir elbisenin şeffaflığı da modayı uygulamaya kâfi gelmekte ve daha çekici, esrarlı olmaktadır.

Dekorasyon

Fakir görünüş

Dekorasyonda çıplaklık ve "fakir görünüş" gündengüne daha fazla rağbet görmektedir. Meselâ, süslü abajurlar tamamiyle ortadan kalkmış, yerini çok fakir görünüşlü, ucuz malzemelerden yapılmış abajurlar almıştır. Eskinin şâhâne avizeleri yerine yemek veya yazı masasının tam üstüne sallandırılan çıplak görünüşlü ışıklandırma tertibatı, odaların özelliğini yapmaktadır. En pahalı mobilya tahtaları bile gösterişsiz, sade bir şekilde işlenmiştir. Biblolar yerlerini ihtiyaç eşyalarına bırakarak ortadan kaybolmuşlar, fakat bu sonuncular - meselâ bir testi, bir sepet, bir sürahi - dekoratif şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Sanat zenginliğin yerini almış ve dekorasyonda birçok malzeme, tabii şekillerinde kullanılmaya başlanmıştır.

Meselâ, bir memleketin özelliğini teşkil eden bir taş, dümdüz ayaklar üzerine oturtularak, masa vazifesi görmekte, evin birçok eşyası, mimari ile birlikte ele alınarak, ev yapılırken sağlanmakta, buna ilâve edilen birkaç parça ile ev derhal oturulur hale gelmekte, fakat çıplak görünüşü kaybetmemektedir. Perdeler mümkün mertebe basittir. Lüzum yoksa kullanılmamakta ,bazen stor şeklinde açılan ve evin tahta pervazları içinde kaybolan modem güneşliklerle yetinilmektedir. Işık tertibatı da bazen duvarlar arasından çıkmakta ve ortada hiçbir lâmba gözükmemektedir. Kumaş örtüler vesaire hemen hiç yoktur. Tahta, fakir ve çıplak görünüşü ısıtan malzemedir ve bol bol kullanılmaktadır.

Tarihi Bir Vesika

Jale CANDAN

6 Aralık 1934'te, Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaset Divanı, heyeti umumiyeye, türk kadınlarından gelen bir mektup okumuştu. Mektup aynen şöyle diyordu:

"Dün Büyük Millet Meclisi, türk kadınlarının saylav seçmek, saylav seçilmek kanununa onay verdi. Biz türk kadınları bundan gönenç duyduk. Gerekli olan iş yapıldı. Bu hakikati anlayan, ortaya koyan, kanunla teyit eden büyük türk ulusunun mümessillerine minnet.''

İşte, bundan tam otuz yıl önce Ankara Halkevinde toplanan aydın türk kadınları, türk kadınının siyasî haklarına kavuşmasını bu seklide karşılıyorlardı. Büyük Meclis gerekeni yapmıştı.

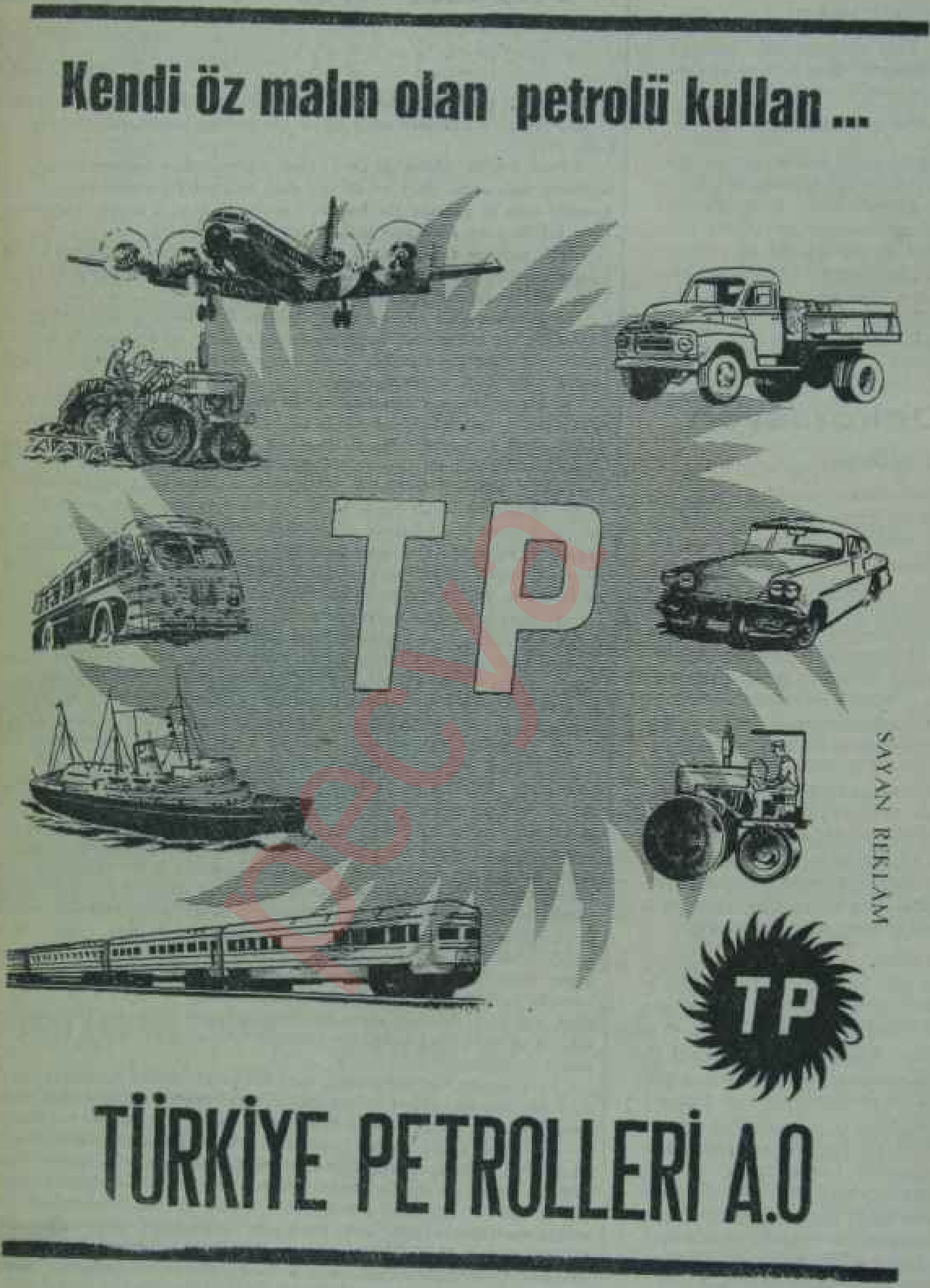
O tarihten otuz yıl sonra ise, Ankara Radyosunun düzenlediği bir açık oturumda bir kadın sesi, oturuma katılan diğer konuşmacılara karsı, kadın haklarının Türkiyeye hiçbir hazırlıksız, âdeta tepeden inme, liderler tarafından getirildiği tezini savundu!

Kadın haklarının memleketimizin her köşesinde istenilen seviyede kullanılmaması, hattâ birçok bölgede bu hakların kâğıt üzerinde kalması ve bu bölgelerdeki kadınlarımızın en ilkel bir hayat sürmeleri, bu hakların zamansız verilmiş olduğu şeklinde değerlendirilmemelidir. Bu hem gerçeğe dayanmaz, hem de Atatürk devrimlerine indirilebilecek en büyük bir darbedir. Atatürkün kadın haklarını büyük bir devrim sonucu getirdiği, bu alanda "evolution" metodlarına değil, "revolution" metodlarına başvurduğu bir gerçektir. Eğer Atatürk olmasaydı, bugünkü Türkiyede kadın hakları ne durumda olurdu? Bu sorunun cevabı herhalde hakların zamansız geldiği tezini savunanları düşündürecek niteliktedir.

Atatürk büyük bir devrimciydi ama, hayal adamı değil, hakikat adamıydı. O, herşeyden önce toplumunu iyi tanıyan bir lider olarak, devrimlerinin dayanak noktalarını bulmuş, bunları hesaplamış ve başarılarını sağlamıştır. Bence, kadın haklarındaki dayanak noktası, kadının Kendi gücü ile, mücadele ederek elde ettiği tahsil hakkıdır. Kadının Türkiyede hiçbir mücadele yapmadan haklarını kazandığı fikri çok ileri sürülmüş oldukça eski bir fikirdir. Halbuki 1900 yılından itibaren türk basınını inceleyecek olursak, orada Fatma Aliyelerin, Şadiye, Rasime, Faika hanımların, daha sonra da Evliyazade Makbule hanımların, İsmet Hakkının, Nezihe Muhittinin, Halide Edibin mücadelelerini görebiliriz. Bu kadınlar, devrin mutaassıp din adamlarına, şeriata başkaldırmış "taaddüdü zevcat" müessesesine karşı çetin bir mücadeleye girişmişlerdir. Kızların ilkokullara ve rüştiyelere kabulü, kadınların bu amaçla çıkardıkları bir gazetenin açtığı çetin mücadele sonunda elde edilmiştir denilebilir. Bundan sonra kızlar için lise, daha sonra da üniversite açılması ve nihayet 1918 'de tahsil birliği prensibinin kabulü ile kızların erkeklerle beraber üniversitelere gidebilmeleri hep aydın kadınların aydın erkeklerle beraber yürüttükleri mücadele sonunda olmuştur. Atatürk, kadın devrimlerini, umutlarını, inancını işte bu mücadeleye ve İstiklâl Savaşında, yurdun dört bir köşesine dağılan genç ve iman dolu öğretmen kadına, toprağını işleyen, savaş meydanına koşan kadına, dayanarak geliştirmiş ve mevcut kuvvetlere, bir büyük reformun gerektirdiği kudret ve cesareti vermiştir.

Eğer bugün toplumumuzda, bazı belgelerde kadın hakları kâğıt üzerinde kalmışsa, bu, onları yeteri kadar besleyememiş olmamızdan ileri gelmektedir. Bu, yalnız kadın devrimleriyle ilgili bir mesele de değildir. Deniliyor ki, "köyde kadın, oyunu nasıl olsa evin erkeğinin isteği istikametinde kullanıyor; şu halde kadının oyunu kullanması bir mâna taşımıyor". Ama aslında, o erkek de oyunu köyün ağasının isteği istikametinde kullanmaktadır. Demek ki yara daha derindedir. Köyü ağanın hâkimlyetindeki ilkel ekonomik şartlardan kurtarmak, köyü kötü geleneklere karşı eğitmek lâzımdır. Devrimler, ancak eğitimle beslendiği nisbette yararlı olur. Kusuru devrimlerin kendilerinde değil, eğitim ve öğretim metodlarında, köstekleyici ekonomik şartlarda aramak lâzımdır.

Düne değil, yarma bakmak; çare aramak, Atatürk gibi inanmak ve onun gibi "hızlı" hareket etmek zorundayız.

(Basın A: 14001) — 1389

TİYATRO

Ankara

Devlet Tiyatrosunda

"Yaşlı Hanımın Ziyareti" için Devlet Tiyatrosu, İstanbul Şehir Tiyatrosunun eski başrejisörü ve Devlet Konservatuvarının şimdiki Dekor ve Kostüm Tarihi Öğretmeni Max Meinecke'yi misafir rejisör olarak angaje etmiştir.

Bilindiği gibi, Viyanada yetişmiş olan Max Meinecke, bir Orta Avrupa yazarı olarak eserleri daha çok Viyanada oynanmış olan Dürrenmatt'ın tiyatrosunu yakından tanımaktadır. Üstelik, Türkiyeye gelmeden önce Viyananın sayılı dekoratörleri arasında yer almış bir sahne adamıdır. Bu bakımdan "Yaşlı Hanımın Ziyareti" Ankarada, reji ve dekor bakımından, çok daha iyi şartlar altında sahneye konulmuş olacaktır.

"Yaşlı Hanımın Ziyareti" nin kahramanı olan Claire Zachannessian'i, ilk tur oyunlarda vazife almamış olan Mediha Gökçer oynıyacaktır. Sayısı otuzu bulan öbür kişilerden bellibaşlıları da şu sanatçılar arasında paylaşılmaktadır: Haldun Kurdoğlu - Önder Alkım (7, 8, 9. Kocalar), Haydar Ozansoy (Vekilharç), Atilla Eldem (Koby), Ergin Onbey (Loby), Nihat Aybars (111), Sevinç Aktansel (Karısı), Ümit Kiper (Kızı), Dinçer Sümer (Oğlu), Suat Taşer (Belediye Başkanı), Muzaffer Görmen (Rahip), Fikret Tartan (Öğretmen), Ali Algın (Doktor), Coşkun Kara (Polis Komiseri), Nuri Gökseven (Ressam), Sunay Artuk (Luise), Erol Aksoy (İstasyon Müdürü - Tren Şefi), Ülkü Ülkümen (Kondüktör) v. s.

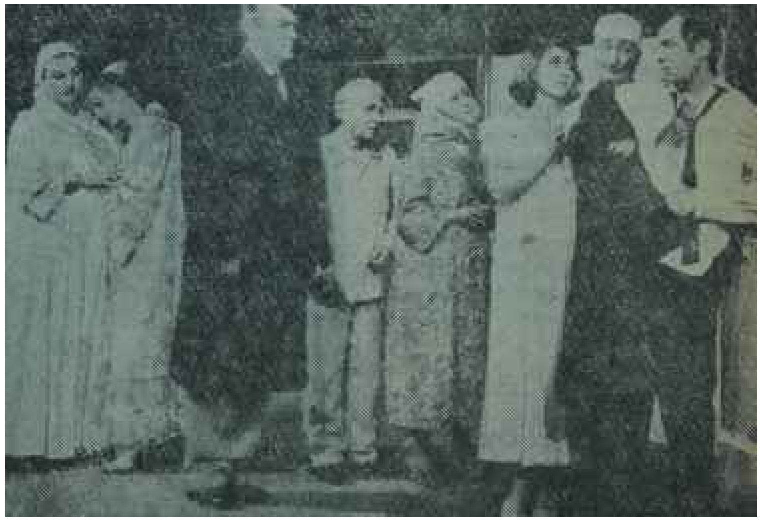
Alman temsilleri

Ankaradaki Alman Kütüphanesiyle Türk - Alman Kültür İşleri İstişare Kurulu, Alman Kütüphanesinde, iki opera temelliyle iki tiyatro temsili düzenlemişlerdir.

Bunlardan Opera temsilleri 2 ve 3 Aralık akşamları, 20.30 da verilmiş ve birincisinde Carl Orff un "Akıllı Kız", ikincisinde de Bertolt Brecht ile Kurt Weillin - şimdi İstanbulda Kem Oyuncuları topluluğunda oynanmakta olan - "Üç Kuruşluk Opera" adlı müzikali temsil edilmiştir.

Bu temsiller dekorlu, kostümlü olarak sahnede, birçok sanatçılar tara-

İstanbul Şehir Tiyatrosu Fatih Bölümünde "İspinozlar"
Gül ve düşün!

Oyun : "İspinozlar", (Komedi, 3 bölüm).
Yazan : Orhan Kemal.
Tiyatro : İstanbul Şehir Tiyatrosu (Fatih Bölümü),
Sahneye koyan : Zihni Küçümen.
Dekor : Metin Eteniz.

Konu : "Devlet Kuşu" adlı romanından tiyatrolaştırdığı bu ilk oyununda yazar biribirine her bakımdan zıt iki sosyal çevrenin tablosunu çiziyor Bir yanda, bir milyonerin arsasına kondurulmuş çerden çöpten bir kulübede kalabalık bir göçmen ailesi; öbür yanda, türlü dolaplar çevirerek zengin olmuş milyoner Zülfikâr Bey, birbirleriyle birtürlü geçinemeyen karısıyla annesi ve göçmen ailesinin yakışıklı oğlunu seven züppe, şımarık kızı. Fakir ailenin tek umudu, oğulları Mustafanın zengin kızıyla evlenmesinde, Mustafanın aklı fikri ise abayı yaktığı Aynurda,... Mustafa milyoner Zülfikar Beyin kızını alacak, ama ne hürriyetinden vazgeçebildiği, ne de Aynımı unutabildiği için bu evlilik kimseyi mutluluğa kavuşturamıyacaktır.

Oynıyanlar : Fazıl Garan (Baba), Ertuğrul Bilda (Bayram), Şevkiye May (Anne), Leylâ Altın (Ayten), Birsen Kaplangı (Nurten), Erdoğan Gemlet (Mustafa), Necdet Yakın (Sülo), Muharrem Şen (Çingene), Atıf Avcı (Taşkasaplı), Sibel Göksel (Aynur), Muhip Arcıman (Zülfikar), Nezahat Tanyeri (Kaynana), Gülistan Güzey (Hanım), Sami Ayanoğlu (I. Emekli), Şakir Arseven (İlhami) v. s.

Beğendiğim : Yazarın ustaca tasvir ettiği çevreye ve kişilerine - özellikle gecekondu sakinleriyle mahalle kahvesinin gediklilerine - vermeği başardığı renklilik, canlılık, gerçeklik. Zihni Küçümenin, güldürücü tipler, durumlar, konuşmalar gerisinde, oyunun taşıdığı duygulu, hüzünlü havayı veren, kişilerin zıt düşünüş ve davranışlarını beşeri bir ortamda birleştiren ölçülü sahne düzeni. Metin Denizin, oyuna sıcak bir hava kazandıran gecekondu dekoru. Küçücük rollerinde Fazıl Garanın, Ertuğrul Bildanın, Şevkiye Mayın, Necdet Yakının, Sibet Gökselin, Sami Ayanoğlunun ve Şakir Arsevenin çizdikleri güzel tipler, kurdukları rahat, tabii, akıcı oyun dengesi.

Beğenmediğim : Yazarın, kendi ağzıyla konuşturmaktan kaçınamadığı bazı kişilerinin - özellikle Mustafanın - yer yer "hikayeleşen" tiradları. Milyonerin yazıhanesinde ve evinde - özellikle gelin - kaynana kavgasında - düştüğü alelâdelikler... Doyurucu olmıyan finalin belirsizliği.

Sonuç: Bir ilk oyunun ufak tefek pürüzlerine rağmen, toplum düzenimizdeki aksaklıkları duygulu bir mizah açısından yansıtmayı başaran, ilgi çekici bir oyun

Lütfi AY

fından değil, bir piyanist tararından çalınarak, piyano başında, icra edilmiş' ve bu orijinal temsil tarzı dinleyicilerin pek hoşuna gitmiştir.

Tek başına bu opera temsillerini veren alman sanatçısı, Cari Orff'un talebesi olan ve eserlerini yakından tanıyan, tanınmış Orkestra şeflerinden Gerhard Lenssen'di.

Tiyatro temsillerine gelince, bunlar da 7 ve 8 Aralık akşamları gene Kütüphanede verilmiş ve tanınmış alman sanatçıları Wolfgang Haller ile Sylvia Denzler tarafından temsil edilmiştir. Alman Kütüphanesinin , sanat faaliyetini izleyenler bu değerli sanatçıları gecen Ekim ayında Ankarada vermiş oldukları temsillerden hatırlamışlardır.

Misafir alman tiyatro sanatçıları ilk akşam, genç alman yazarlarından Gerhard Osianderin "Son Gün" adlı oyununu, ikinci akşam da A. Nicolai'nin "Toplumun Dışındakiler" ini temsil etmişlerdir. Bu temsiller için Kütüphane salonunda küçük bir sahne kurulmuştu.

Bundan başka Alman Kütüphanesinde 1 - 1 1 Aralık tarihleri , arasında devam etmek üzere bir "Georg Büc hner Sergisi" açılmıştır. Sergide ünlü alman yazarının eserlerine ve eserlerinin, temsillerine ait çeşitli vesikalarla fotoğraflar teşhir edilmiştir. Büchlerin "Woyzeck" i de bu ay sonlarında Ankaraya gelecek olan "Die Brücke" topluluğu tarafından 27 Aralıkta, almanca temsil edilecektir.

1 Piyes gördüm

Üçüncü Tiyatroda "Evcilik Oyunu"

Dön baba dönelim!

Oyun: "Evcilik Oyunu", (Oyun, 6 tablo)
Yazan: Adalet Ağaoğlu.
Tiyatro: Devlet Tiyatrosu (Üçüncü Tiyatro).
Sahneye koyan: Ergin Orbey.
Dekor - Kostüm: Seza Altındağ.

Konu: Ankaralıların onbir yıl önce, gene Devlet Tiyatrosu - Küçük Tiyatro - sahnesinde oynanmış - ve Sevim Kayan (Uzgören) ile yazılmış - olan "Bir Piyes Yazalım" dan hatırlıyacakları Adalet Ağaoğlu, bu ikinci denemesinde, toplumumuzun yüzyıllardanberi acısını çektiği bir yaraya cesaretle parmak basıyor: Kadın - Erkek münasebetlerinde çevrenin, kaç-göç devrinden kalma yanlış bir şeref ve namus anlayışıyla sürüp giden ağır baskısı..". Bu baskı altında diledikleri gibi oynıyamıyan çocuklar, sevişemiyen gençler ve anlaşamıyan kan - kocalar... Yazar, "havasızlıktan yaşayamadıkları için" birbirinden ayrılmak isteyen bir karı - kocanın hayalî- bir yargıç karşısındaki yakınmalarından meydana getirdiği pek sembolik: bir "başlangıç" la ''son" arasına, çeşitli olaylara ait kısa, kopuk kopuk parçalar doldurmuş, böylece realiteyi - çok bilinen, beylik örneklerle - vermek istemiş.

Oynıyanlar: Oytun Sanal (Erkek, Ahmet, Ömer, Ali), Gülsen Alnıaçık (Kadın, Çiğdem, Nilüfer. Yasemin), Süha Tuna (Bekçi, Gardiyan), Elçin Sanal (Anneler), Raik Almaşık (Babalar), Tomris Oğuzalp 1. Misafir kadın), Sema Aybars (2. Misafir Kadın) v. s.

Beğendiğim: Hemen her sanatçının birkaç kişiyi birden canlandırdığı, bu dağınık oyuna Ergin Orbeyin renkli, canlı bir sahne düzeniyle kazandırmayı başardığı bütünlük, açık - seçiklik; karükatürleştirdiği olumsuz tiplerle, yazarın "söz" le belirtemediği toplum ve töre hicvini, oyunun fikir yapısını zedelemeden duyurmuş olması. Çok değişik Anne ve Babalar'da Raik Alnıaçık ile Elçin Sanalın, Misafir Kadınlarda Tomris Oğuzalp ile Sema Aybarsın, Bekçide de Süha Tunanın güzel kompozisyonlarıyla canlandırdıkları inandırıcı tipler.

Beğenemediğim: Seza Altındağın yerli rengi ve havayı yansıtamıyan "simültane'' dekoru... Yazarın, çok mekânlı bir dekor içinde, vakanın ve konuşmaların evden sokağa, sokaktan eve atladığı sahnelerde, kişilerini oldukları yere mıhlayan ve aksiyonu donduran zayıf tekniği.

Sonuç: Ergin Orbeyin farsa kayan renkli ve ifadeli sahne düzeni sayesinde - İstanbul temsillerine kıyasla - "havasızlıktan" kurtulmuş bir

Naciye FEVZİ

TRT

Eksik doğmuş çocuk

Bundan yedibuçuk ay önce kurulduğu halde birtürlü çalışmaya başlayamayan TRT hakkında ortada çeşitli dedikodular dolaşmaktadır. Kimine göre, başa gelenler, çevrelerindekileri istedikleri şekilde yönetebilmek için yüksek yerlere zayıf kimseleri seçmişlerdir. Kimine göre, Genel Müdürlük binası 20 bin liraya altı ay önce kiralandığı halde, içine ancak geçen ay girilmeye başlanmış ve bina altıbuçuk ay bomboş durmuştur. Kimine göre, Genel Müdürlük bir ikinci binaya taşınmak kararındadır ve taşınma zamanı iyi hesaplanmadığı için, birinci bina sahibi ile yapılan anlaşma uyarınca, kirayı bir - iki ay daha boşu boşuna ödemek tehlikesi belirmiştir. Kimine göre de, bağımsızlğa kavuştuğu için artık rahatça para ödeme imkânına sahip olan TRT gereksiz birtakım ödemeleri karşılama yoluna gitmektedir.

Bütün bu dedikoduların gerçekle ilgisi bulunup bulunmadığını anlamak için araştırma yapmak lazımdır. Ancak gerçekliği su götürmez bir husus vardır ki o da, TRT'nin; kurulduğu günden bu yana, yâni tam yedibuçuk ay ortaya, yukardaki dedikodulardan başka birşey çıkaramamış olmasıdır.

TRT'nin en büyük hatasını, kuruluş çalışmalarını birtürlü tamamlamamasında aramak gerekmektedir. 1 Mayıs 1964 tarihinden itibaren yapılan bütün çalışmalara rağmen radyolarımızda gerek idarî yönden, > gerekse program yönünden bir gelişme görülmemiştir. Daha da kötüsü, bu konularda radyolarımıza nasıl bir yön verileceği de henüz belli değildir. Mevcut kanunlara göre bir işbölümü yapılmadan, görevlilerin yetki ve sorumlulukları belirtilmeden çalışmaya geçmek ve bu şekilde belli belirsiz bir yolda ilerlerken gerçekleşmesi imkânsız birtakım vaadlerde bulunmak ortaya elbette ki dedikodudan başka bir şey çıkarmıyacaktır.

Aksini hayal edenler, bulutlarda yaşıyorlar demektir.

Aslında, TRT'yi hangi tipte insanların yönettiği, Genel Müdürlük binasının kirası ve idarenin yaptığı ödemeler gibi hususlar sadece sorumluları ve onların denetleyicilerini ilgilendirir. Fakat TRT'nin radyolarımıza vereceği yön, yapacağı programlar herkesi, alacağı idari kararlar da, uzun bir süredenberi hakları çiğnenen personeli son derece ilgilendirir. TRT ne programları ile dinleyiciyi, ne de idari kararları ile personeli hoşnut edebilmiştir. Bundan ötürü de ortada çeşitli dedikodular dolaşıp durmakta ve zaten gerilmiş olan TRT yöneticilerinin sinirleri daha da bozulmaktadır.

Eski defterler

Aslında Türkiye Radyolarının teşkilâtını kurmak o kadar güç ve uzun sürecek bir iş değildir. Fakat bir radyo teşkilâtı kurmak için daha önce araştırma yapmış olmak, TRT'nin ayağına kadar gelen yabancı radyo uzananlarının Türkiyeye uygulanabilecek plânlarını değerlendirmek ve herşeyden çok bu işten anlamak şarttır. Eğer bütün, TRT yöneticileri telâşlı iseler, geceleri uykuları kaçıyorsa, sebepleri bunlardır.

TRT daha teşkilâtını kuramadığı gibi programlara da el atamamış, radyolar arasında düzenli bir bağ kuramamış ve personeli arasında bir işbölümü de yapamamıştır. İşbölümünün yapılamaması, yeni alınan personelin hemen hemen işsiz kalmasına yol açmakta, eskiden üç kişi ile yapılan bir işin şimdi ondokuz kişi ile yerine getirilmesine sebep olmaktadır. Bu arada 1 Ocakta TRT'nin yeni programlara başlıyacağı ilân edilmekte ve uzun bir süredenberi beklenen değişikliği yerine getirmek için eski defterler karıştırılmakta ve eskiden tutulmuş olan program şekillerine ve konularına benzeyen program türleri araştırılmaktadır.

Aslında en akıllıca iş de budur. TRT nin yeni ve yetiştirilmiş elemanı olmadığı için 1 Ocakta yepyeni bir değişiklikle dinleyicinin önüne çıkılmasına imkân yoktur. Bu sebepten de eski defterleri karıştırmak elbette ki faydalıdır. Radyo programlarına TRT'nin getirmesi beklenen canlılık ve yenilik ancak bu şekilde sağlanabilir. Fakat TRT nin 1 Ocaktan önce süslü basın bültenleri, şatafatlı takdim programları ile yeni programlarını açıklaması da oldukça tuhaf olacaktır. Değişenler sadece teşkilât ile programların isimleridir .Yoksa, şahıslar yine aynidir. Bu

TRT ile ilgili birkaç soru

Mahmut T. ÖNGÖREN

TRT yedibuçuk ay önce çalışmağa başladı, teşkilatı ise bundan ancak birbuçuk ay önce -o da geçici kaydı ile- kuruldu. Bugün bu teşkilâtım önemli görevlerinden dört kişi ayrılmış bulunmaktadır. TRT'nin en yüksek karar ve yönetim organı olan Yönetim Kurulundan da önemli bir kişinin istifa edeceği söylentiler arasındadır.

Akla şu soru gelmektedir: radyolara kaderlerini, emeklerini ve sevgilerini bağlamış olan bu görevliler niçin TRT'den ayrılıyorlar? Şahsi çıkar sağlayamadıkları, umduklarını bulamadıkları, rüyalarında gördükleri yüksek görevlere atanmadıkları için mi, yoksa görevlerini yerine getirebilmek için gerekli imkânı bulamadıkları, birtakım ölçülerin dışına çıkıldığını anladıkları ve hakların çiğnendiğini tesbit ettikleri için mi?

TRT'den ayrılanlar, bu soruların cevaplarını, yüzlerinin ala ile vereceklerdir. Asıl mesele, TRT'nin, istifa edenler hakkında sorulanları nasıl cevaplandıracağı ile ilgilidir. İstifa edenler TRT'de bugüne kadar, şahsi çıkarlarını sağlamayı düşünerek mi çalışmışlardır? Durumlarını kuvvetlendirmek için bir klik mi kurmuşlardır? Kendilerinden üstün olanlara, bendi durundan tehlikeye düşecek diye, imkân mı vermemişlerdir? TRT'nin objektif ölçüler içinde kurulması için mi çalışmamışlardır? TRT (kurulduktan sonra umdukları yerlere atanmadıklarından ötürü yeni idareye kızdıkları için mi yoksa artık TRT'nin gidişini beğenmedikleri için mi ayrılmaya karar vermişlerdir?

Acaba TRT. bu sorulara olumlu bir cevap bulabilir mi?

Bir de şöyle bir soru var: bu istifalardan sonra TRT kurulmayacak, radyolar susacak, işler yürümeyecek midir? Asla! Şimdi TRT tam mânasiyle ortaya çıkan değerlerin elinde kalmıştır. Bu grupun başında, radyolarımızı eskidenberi tanıyan Refik Ahmet Sevengil ile Senia Eke bulunmaktadır. Grupun diğer üyelerinin başında da Turgut Özakman, Yılmaz Hiçyılmaz ve Faruk Güvenç vardır. TRT'de önemli kararlar bu görevlilerin çabaları Be alındığı için, Türkiye Radyolarının idari ve program yönlerinden başarısı ve bütün personelin kaderi herkesten çok bu şahısların gayretine bağlıdır.

O zaman da akla şu soru gelmektedir: acaba bu grup başarıya ulaşabilir mi?

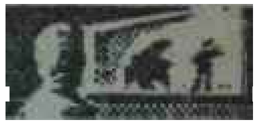
Bu sorunun cevabını ve hesabını, eğer omuzlarındaki sorumluluğun farkındaysalar, TRT'yi yöneten grupun yukarda isimleri açıklanan üyeleri vereceklerdir. TRT'den ayrılanlar için aklımıza gelen soruların cevapları nekadar olumlu ise, bu son sorunun cevabının da o kadar olumlu olmasını istiyoruz. İlgilileri temize çıkarmak için değil, TRT'nin kurtulmasını ana ettiğimiz için!..

şahıslar, bütün gayret ve samimiyetleriyle, eskiden yaptıklarının şimdi biraz daha değişiğini yapmağa çalışmaktadırlar. TRT, TRT olduğunu gösterebilmek için bugüne kadar çok, ama çok zaman kaybetmiştir.

MUSİKİ

Konser dinledim

Haberler

İdil Biret geçen hafta bir de resital verdi. Beethoven'in ünlü Op. 28 sonatıyla Chopin ve rus bestecileri Scriabine ile Prokofiefden çeşitli parçaları ihtiva eden konserden sonra hemen hemen bir ayrı programa bedel beş tane de "bis" çaldı. Fazla tekniğe kaçmayan pasajlarda müzikalitesiyle yorum gücü, teknik yönden problem arz eden bölümlerde ise, Prokofief'deki gibi, gös terdiği üstün teknik bütün dinleyicileri hayran bıraktı.

Geçen haftanın çok canlı geçen müzik hayatında ikinci önemli yeri, hiç şüphe yak ki, Faust operası münasebetiyle Ankaraya gelmiş bulunan Sovyet bası Aleksandr Ognitsevin resitali işgal etmektedir. Tanrı vergisi tatlı bir sesi büyük bir sanat duygusu ve olgun bir kültürle birleştiren bu sanatçı, sahnedeki hareketleriyle başlangıçta pek sempati toplamadıysa da, parçaları söy leyip gerçek sanat değerini ortaya koyunca bunlar daha çok "babayani" karakterine yükletildi.

İtalyan Kültür Derneğinin yaptığı büyük bir gaf, önceki hafta bize "Venedikli Müzikçiler"i dinletmekle kazandığı bütün "sevabı" bir anda sıfıra indiriverdi. Franco Novello adında, Pri hoda'nın öğrencisi olduğu reklâm edilen bir zavallı kemancı, hocasının büyük bir hokkabazlıkla çalarak gönülleri fethettiği Tartini, Paganini ve Viyottt bestelerinin notaları arasında bocalayıp durdu, böylece Prihoda'nın en kötü öğrencilerinden birisi. Olduğunu da ortaya koydu...

Konseri verenler: Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası.

Yöneten: Prof. Jean Bobescu (Romanyalı, misafir şef).

Solocu: İdil Biret (Piyano).

Konserin yeri: Ankara Konser Salonu,

Günü: Aralık 1 9 6 4 Cuma, Saat 2 0 . 3 0 da.

Program: İki romantik bestecinin yanısıra bir rumen bestecisinin folklor karatosrindeki eseri yer alıyordu: 1) A. Dvorak: "Yeni Dünya'dan" senfonisi, 2) P. I. Çaykovski: Birinci piyano konçertosu, 3) G. Enescu: Rumen Rapsodisi.

Konserin Özellikleri: Ankaralıların yüzünü yılda ancak bir defa görüp kendisini dinlemek 'bahtiyarlığına erdikleri, dünya çapında Un salmaya başlayan biricik türk piyanisti İdil Biretin katılması konserin halktan gerekli ilgiyi görmesi için yetti. Gerçekten. İdil artık yalnız Türkiyenin değil, ayni zamanda bütün dünyanın malı bir sanatçı olma yolunda hayli ilerlemiş bulunmaktadır. Bunun, türk kültür ve sanat hayatını tanıtma yönünden ne büyük bir fırsat olduğunu kabul etmemeğe imkân yoktur. Ama türk müzikseverinin, türk aydınının İdili dinlemek için bukadar büyük fedakârlığa katlanmaya mecbur olması da bir hayli "gülünç''tür!,. Hele bu genç sanatçının vaktiyle yine bu milletin parasıyla okutularak bugünkü seviyesine eriştiği düşünülürse, yılda sadece bir kere dinlemek fırsatı elde edilen bir konserinin neden böyle "bir derneğin yararına" tertiplendiğinin izahı kolayca yapılamaz. Meselâ yine ayni fondan faydalanarak ayni yıllarda yetişen Suna Kan. yurttaki sanat kalkınmasının bütün yükünü niçin tek basına sırtında taşıyor. diye düşünmemek de elden gelmiyor...

Konserin diğer bir özelliği de Faust operasının temsillerinde büyük bir ün yapmış bulunan rumen orkestra şefi Jean Bobescu'nun orkestrayı yönetmesiydi.

Beğendiklerim: İdil Biret gelişip oturan tekniği, eksilmeyen büyük enerjisi, olağanüstü duyguluğu ve parlak müzikalitesiyle uygun karakterde seçtiği konçertoyu başarıyla çaldı. Bu yönden, gecen yıllarda dinlediğimiz Rachmaninof konçertolarından daha çok başarılıydı diyebilirim.

Orkestranın eşliği, bazı üfleme çalgıların falsolu sesleriyle ileri çıkan bir-iki yaylı çalgılar pasajı ihmâl edilirse, genellikle iyiydi. Bunda rumen şef Bobescu'nun ne derecede rolü vardır, bilinemez. Çünkü Çaykoskinin Birinci konçertosu artık Cumhurbaşkanlığı orkestrasının ezber çaldığı bestelerden birisidir. Ama ayni şeyi söyleyebileceğimiz Dvorak'in Yeni Dünya senfonisinde Bobescu yepyeni bir hava yaratarak kendi görüşüne ve duyuşuna göre, değişik bir icra çıkarmasını bildi. Yine birçok icra hatalarına ve genel entonasyonun pek de temiz olmamasına rağmen zevkle dinlediğim bir senfoni oldu.

Enescu'nun sakızlaşmış ve çigan orkestralarının bile repertuvarına girmiş oynak bestesi orkestrayı ve dinleyicileri coşturdu ama, artık müzikseverlerinin sanat anlayışı bütün büyük sanatçılar tarafından onaylanan Ankarada Romanyanın daha aklı başında bir besteyle tanıtılması uygun olurdu.

Beğenmediğim: Konserin tertip tarzını ve hele Yardım Sevenler Derneğinin tutumunu beğenmedim. Salonun 'ev sahibi" durumundaki Millî **Eğitten** Bakanına bile giderek tanesi 75 liradan bilet satmaya kalkışıldığı söylenmektedir. Yurtta, aslında çok geri olan bir sanat dalında yapılan çalışmaları böyle ticaret metası haline koymak kalkınmayı kolaylaştırır mı, yoksa baltalar mı, bunu takdir etmek kolay!.. Herhalde böyle "yararına" konserlerden vazgeçmek gerek!

Sonuç: Konser, sanat yönünden tam bir başarıydı.

Daniyal ERİÇ

Filmler

"Batı Yakası Hikâyesi"

Sinemada, sesin katılmasıyla birlikte müzik de kendini etkileyici bir unsur olarak ayni anda kabul ettirdi. Üstelik müzik, sesten çok önceleri de sinemada vardı ve sessiz filmler çağında, her türlü etkileyici unsur olarak sinema salonlarında yine başköşeyi işgal ediyordu. İlk sesli film olan "The Jazz Singer - Caz Şarkıcısı", sesli sinema ile birlikte müzikli sinemanın da ilik başarısı sayılabilir. Konuşan bir filmin yanısıra, kahramanlarının ayni zamanda şarkı söylemesi, müziğe ayak uydurup dansetmesi o yıllar için çarpıcı bir sonuç doğurdu ve müzikallere gidişe de özel bir yol açmağa yaradı.

Müzikli filmler konusunda, dünya sinemasının endüstri başkenti Hollywood, hem önayak oluşu ve hem de "baş"lığı elinden hiç bir zaman bırakmadı. Müzikli tiyatro Broadway'de de vardı ve giderek gelenekleşmiş, sağlam bir geçmiş ile yine bir o kadar sağlam temeller üzerine oturtulmuştu. O yüzden, iyi müzikli oyun yöneticileri sürekli olarak Broadwayde yetiştiler, geliştiler ve Hollywood'a o kanaldan geldiler. Bir yerden sonra Broadway, çok çeşitli yönlerde, Hollywood için besleyici bir ikinci kaynak oluyordu. Tiyatroda sivrilivermiş bir oyun, bir rejisör, çok geçmeden kendini sinemanın tam ortalık yerinde buluyor, sinemanın aracılığında daha yaygın bir or tama varıyordu.

Müzikli oyunlar ve müzikli oyunların rejisörleri için de durum ayniydi. Hollywood, Broadyway kaynağından her zaman kendi çıkarma uygun yararlan di ve yararlanmakta da devam etmektedir.

Başlangıçtaki müzikli filmler gerçekten büyük ilgi çekti. Güzel kızlar, delikanlılar perdede şarkılar söylüyorlar, dansediyorlar, bir yandan da müzik alabildiğine çalıyordu. Bu, sinema için önemli bir oluştu. Müzikli filmlerin yaratıcıları, filmlerinde fantezice de ayrıca önem veriyorlardı. Her müzikli flim için dans sahnelerine yeni ve değişik görüntüde dekorlar yapılıyor, soyunuk kızlar dev piyanonun kapakları ve tuşları üzerinde gezip dansediyorlar, göklere doğru tırmanan merdivenlerden şarkılar söyleyerek iniyorlar ve seyircide şaşırtıcı bir etki yaratıyor-lardı. Bu, bir bakıma soyut filmlere yaklaşmaktaydı ve "öncü" filmlerin başlama ucu, bir yerden sonra müziklilerden geliyordu.

Hollywood müziklilerinin yanısıra Avrupa sinemasında da müziklilere karşı bir eğilim yok değildi. Endüstri, çıkarı nerede ise, yüzünü o yana çeviriyordu. Fransada Lubitch, Almanyada Thiele bu yolun yolcularıydılar. Gelecekte Lubitch, Hollywood'a gidecek ve Avrupa havasım amerikan müziklilerine katarak o türdeki filmleri altın çağa itecektir.

Mamoulian, Lubitch, Cukor, Mineli!, Donen, Kelly müzikli filmlerin en gözde ve en başarılı rejisörleri arasındadırlar ve arada bir de müzikli deneyenler -Logan, Zinnamann, Mann ve son olarak Robert wise gibileri- bütünü île müzikli filmler rejisörleri olma-

Natali Wood ile Richard Beymer "Batı Yakasının Hikâyesi"nde
Müziklerde tragedya

dıkları için, sinemacı yanlarını mutlaka bir dansçı - koreograf - ile birleştirmek zorunluğunu duymuşlar, o yüzden de müzikli filmler rejisörleri olarak tek ve büyük bir başarıya ulaşamamışlardır.

Wise'ın filmine gelince...

Dobert Wise için, sinemacı olarak, "Holyywood'da pek büyük bir önem taşımıyordu" dense yeridir. Wise'ın adım duyurusu, başrolünde Susan Hayward'm oynadığı ünlü "I want To Live - Yaşamak İstiyorum" iledir. O filmde Wise, hem namuslu bir film yapmıştır ve hem de şimdiye kadar amerikan sinemasında pek ender rastlanan belgeci bir sinema çalışmasına yönelmiştir.

Ayni Wise'ın çeşitli Oscar armağanları kazanmış "West Side Story - Batı Yakasının Hikâyesi" ise, bir müzikli filmdir ve geçmişi müzikli filmlere dayanmadığı için Wise "Batı Yakasının Hikâyesi"nde koreograf Jerome Robbins ile birlikte çalışmıştır. Yâni Batı Yakasının Hikâyesi" tek başına rejisör Robert Wise'ın filmi değildir.

"Batı Yakasının Hikâyesi", hikâye olarak Arthur Laurents'in bir romanını temel konu almaktadır. Laurerats'in romanı da konuyu genellikle Shakespeare'in ünlü "Romeo Julief'ine dayandırmıştır ve aradaki tek büyük ayrım, Laurents'in olayları günümüze uygulamış olmasından ileri geçmemektedir. Yalnız yazar olarak Laurents, bu uygulamayı yaparken birtakım toplumsal gerçeklere de değinmiştir. Shakespeare'in "Romeo Juliet"indeki kan güdücü iki kinli yan, Apulet'ler ile Montague'ler, yeni uygulamada New York'un kenar köşe semtlerinde yaşayan ve ikisi de amerikan toplum düzenine bir türlü oturup yerleşememiş italyan asıllılarla Porto Rico asıllılar olmuşlardır. Shakespeare'in kahramanlarının toplumla ve düzenle uyuşup uyuşmama diye herhangi bir kaygıları zaten yoktur. Ama Laurents, kişilerine bu kaygıyı iyiden iyiye duyurmasını bilmiştir ve romanından yapılan sinema aktarmasında, senaryocu Arthur Lehman da buna sâdık kalmıştır.

Geriye, bu türdeki trajik bir konunun müzikli film olup olmayacağı problemi kalmaktadır ki, wise ve Robbins çifti bunun başarılı bir örneğini "Batı Yakasının Hikâyesi" ile vermektedirler. İki usta, şimdiye kadar müzikli film deyince akla mutlaka komedi ve komik unsurlar içinde gelişen bir hikâyenin temellik ettiği müzikli film geleneğini "Batı Yakasının Hikâyesi" ile kırmışlar ve müziklilere trajediyi getirmişlerdir.

"Batı Yakasının Hikâyesi'", iki uyumsuz uçun, italyan asıllılarla Porto Rico asıllı gençlerin karşılıklı çekişmelerini ve savaşlarını anlatmaktadır. Mekân, New York şehrinin batı yakasındadır. Konu gereğince her iki rejisör de -yani Wise ile koreograf Robbins-o mekânın ve o mekânda yaşıyan kişilerin gerçeklerine inmek zorunluğunu duymuşlardır. Yalnız, Wise ile Robbins'in gerçekçilikleri, başka ülke sinemalarının gerçekleriyle eşdeğerlilik taşımamaktadır. Gerçekler, bilinen gerçeklerin sinemaya değiştirilmesiyle yenilenen ve değiştirilen gerçeklerdir; Kişilerin uyumsuzlukları ve toplumla olan bağdaşmazlıkları gerçekte değil sözlerdedir. Yakınma davranışlardan çok, kelimelerdedir. Bu yandan bakıldığında Wise ile Robbins'in gerçeklere gerçek diye bilinene uymamakta ve kesinlikle aykırı düşmektedir.

Yeni "Romeo Juliet"

Shakespeare'in intikamcı taraftarlarını, "Batı Yakasının Hikâyesi'nde amerikan olmayan iki ayrı ırkın Yeni Dünyadaki azınlık toplulukları temsil etmektedir. Romeo italyan asıllı Tony (Rlohard Beymer), Juliet de. Porto Rico'lu Maria (Natalie Wood) dır. Diğer Shakespeare kişileri değişmişlerdir. Meselâ ünlü Papazı, çok sayıda ve değişik kişiler aralarında paylaşmışlardır. Büfeci Doa'da, Polis Komiserinde ve hattâ Bemardo'nun -.(George Ghakiris) sevgilisinde (Rita Moreho) bölük pürçük bulmak mümkündür. Buna karşılık Shakespeare'in Parisi Chico olarak hayli gürültüye getirilmiş, fakat Mercutio'nun Riff'i (Russ Tamblyn) daha öne ve birinci plâna çıkarılmıştır.

İki taraf, "Jetler" ve "Köpekbalıkları", adlarıyla anılan iki gençlik topluluğunun sürekli çatışmasını sürdürmektedirler. Polis, her birini geleceğin birer suçlusu görmekte olduğundan, ya kanlık yerine baskı gücünü kullanmakta ve bütün ilgisi burada kalmaktadır. Çekişme son haddine vardırıldığında, iki taraf da buna bir son vermek için bir "harp meclisi" toplamaya karar verirler. Jetlerin yeni lideri Riff, eski lider Tony'yi yine kendi aralarına çekmek için kandırır ve danslı toplantıya götürür. Fakat danslı toplantıda, Köpekbalıklarının liderinin kızkardeşi Maria ile karşılaşıp birbirlerine tutulan iki sevgili, giderek bu düşmanlığı körükleyecekler ve son, beklenmedik bir trajedi ile kapanacaktır.

Wise'ın usta işi sineması, Robbins'in müziklilere yenilik ve canlılık getiren dans düzenlemesi, Leonard Bernstein'in müziği ile birleşince, ortaya son derece ilgi çekici ve başarılı bir müzikli film çıkmaktadır. Üçlü -Wise, Robbins ve Bernstein- filmin suruma yazılarından hemen sonra, tıpkı bir operada perde önünde nasıl başlangıç müziği çalar ve perde ondan sonra açılırsa, c yolu sinemaya getirmektedirler. Sunma yazılarından sonra Wise, bir renklendirme düzeni içinde, Bernstein'm başlangıç ve giriş müziğini seyircisine direnerek dinletmekte ve filmine ondan sonra girmektedir.

Danslı bölümler, filmin gerçekçiliğinden daha gerçekçi bir tutumdadır. Taşlamalar; toplumsal gerçeklerin şarkı ve müzik yoluyla dile getirilmesi Wise'a ait olan normal bölümlerdeki gerçekçilikten hem daha ileri ve hem de daha olumludur.

Yine dans bölümlerindeki düzenleme, Wise'ın sinemasıyla birleştirilince doyumsuz bir görüntü zincirlemesi bir birini izlemektedir. Bu türdeki başarı, meselâ Gene Kelly, Stanley Donen gibilerinin ortak ürünlerinden daha usta işidir. Bunda gerçi geniş perdenin de, kabarık sesin de, rengin de yeri ve önemi büyüktür ama, Wise ile Robbins'in bir yerden öte, müziklilere hatırı sayılır derecede bir yenilik getirdikleri muhakkaktır.

"Batı Yakasının Hikâyesi" yılın tek ilgi çekici müziklisidir ve daha uzun yıllar amerikan sinemasının bu tip bir başarı grafiği çizmiş yeni bir müzikli yapması için hayli beklenmesi gerekecektir. .

SOĞUK
ALGINLIĞI
VE FAZLA
YORGUNLUKTAN
İLERİ
GELEN

vücut

kırıklığı

ve

adale

ağrılarına

karşı

GRİPİN

● GRİPİN, baş, diş, adale ve sinir ağrılarını teskin eder ● GRİPİN, lumbago, siyatik ve romatizma ağrılarına karşı faydalıdır ● GRİPİN, grip ve nezle başlangıcında birçok fenalıklar önler ● GRİPİN, 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir